

Actieprogramma Veilig Thuis

2015-2018

Naar een integrale aanpak
huiselijk geweld en
kindermishandeling

Inhoudsopgave

Leeswijzer	4
Inleiding	5
1. Naar een duurzame aanpak	7
1.1 Het probleem	7
1.2 Hoe goed is onze aanpak?	8
1.3 Veranderingen in het stelsel	10
1.4 Wat gaan we doen?	11
2. Eerder en beter in beeld	13
2.1 De meldcode: stimuleren, faciliteren en handhaven	13
2.2 Een nieuwe toegang	16
2.3 Meldingen van politie beter benutten	17
2.5 Forensisch-medische polikliniek huiselijk geweld en kindermishandeling	18
2.6 Centrum seksueel geweld	18
2.7 Centrum voor huiselijk geweld	18
3. Duurzaam oplossen	19
3.1 De positie van slachtoffers versterken	20
3.2 Drang- en dwang maatregelen: een gezamenlijke gereedschapskist	22
3.3 Aandacht voor de rol van de pleger	23
3.4 Inzet in het sociale domein	24
4. Aandacht voor specifieke groepen en specifieke problemen	25
4.1 Kindermishandeling	25
4.2 Schadelijke traditionele praktijken	26
4.3 Ouderenmishandeling en financiële uitbuiting	28
5. Monitoring	30
6. Programmabegroting	31
7. Bijlage: programmamonitor	32
7.1 Actielijn 1	32
7.2 Actielijn 2	34
7.3 Aanpak kindermishandeling	36
7.4 Aanpak ouderenmishandeling	37
7.5 Aanpak Schadelijke Traditionele praktijken	38
8. Bijlage: uitgangspunten van beleid	40

Leeswijzer

Dit actieprogramma start met een brede analyse op de problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling waarbij we stilstaan bij de ambitie van het programma (hoofdstuk 1). In de hoofdstukken 2 en 3 gaan we in op de 2 actielijnen (eerder en beter in beeld en duurzaam oplossen). In hoofdstuk 4 leest u alles over de specifieke doelgroepaanpak en in hoofdstuk 5 staan we kort stil bij het monitoren op indicatoren en het doen van onderzoek. Het programma sluit af met hoofdstuk 6 waarin u de begroting aantreft.

De acties in dit programma staan per onderdeel beschreven. Hierbij worden ook de beoogde resultaten of een indicator (meetbare doelstelling) benoemd.

Dit programma is geschreven in de eerste persoon meervoud. Met 'we' doelen we op de gemeente Rotterdam die in dit programma haar ambities stelt om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen en te bestrijden. Dit doet de gemeente Rotterdam echter niet alleen, maar wordt gedragen door talloze betrokken organisaties, professionals en vrijwilligers.

Inleiding

Rotterdamers hebben recht op een veilig thuis. Thuis is een plek waar je veilig moet voelen om je optimaal te kunnen ontwikkelen en een veilig thuis is een basisvoorwaarde om deel te nemen aan de samenleving. Het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling is voor de gemeente Rotterdam dan ook een belangrijk speerpunt. Voor u ligt het nieuwe Rotterdamse actieprogramma Veilig Thuis 2015-2018. Met dit programma geven we handen en voeten aan onze ambitie om geweld in afhankelijkheidsrelaties krachtig, effectief en duurzaam te bestrijden.

We bouwen daarbij voort op een Rotterdamse aanpak die zich sinds 2006 kenmerkt door innovatieve maatregelen en interventies die landelijk de aandacht trokken. Met de Meldcode, de aanpak van huwelijksdwang en ouderenmishandeling zochten we de grenzen op van wat mogelijk was. Hiermee behaalden we, samen met alle betrokken partijen in de stad, zichtbare resultaten. Huiselijk geweld en kindermishandeling blijven vaak lang verborgen. Toch kregen we een steeds groter deel van de ijsberg in beeld waardoor we ook eerder konden ingrijpen. Het aantal meldingen huiselijk geweld is sinds 2006 bijna verzesvoudigd en de duur van geweld bij eerste aanmelding is afgenomen van 5 jaar of langer tot minder dan 2 jaar. Met name de Meldcode heeft hieraan bijgedragen. Maar ook door het beter en slimmer benutten van drang- en dwangmaatregelen zijn we erin geslaagd om (de dreiging van) geweld eerder weg te nemen en sneller hulpverlening in te zetten.

Toch zijn we er nog niet. Signaleren en melden kan nog eerder en beter. Nog te vaak keert het geweld na verloop van tijd weer terug en lukt het niet om de hardnekkige patronen van geweld duurzaam te doorbreken¹. Ook de recidive bij plegers blijft hoog; één op de drie plegers wordt binnen twee jaar opnieuw vervolgd voor een geweldsmisdrijf².

Daarom gaan we deze collegeperiode voor een duurzaam Veilig Thuis, een thuis waar het geweld echt is uitgebannen. We stellen daarbij de kinderen centraal. Zij zijn het meest kwetsbaar en de negatieve gevolgen zijn groot, ook voor kinderen die getuige zijn van geweld. Dit speelt door in hun latere leven. Daarvoor is het nodig dat het hele gezin, in samenhang en gelijktijdig, hulp en ondersteuning ontvangt. Met aandacht voor het slachtoffer, voor de (evt.) kinderen en voor de dader.

Om dat waar te kunnen maken, zullen we flink moeten investeren. In kennisontwikkeling, in het gebruik van instrumenten en in samenwerking. Nu een veel groter deel van de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de zorg bij de gemeente is komen te liggen, kunnen we het veld van partijen beter, slimmer en volgens het principe “één gezin, één plan, één regisseur” gaan organiseren. Tegelijkertijd zullen we moeten zorgen dat de specialistische kennis die nodig is bij deze complexe problematiek, goed wordt verankerd in de nieuwe structuren en samenwerkingverbanden. Deze transitie vraagt nog het nodige van iedereen.

Maar gelukkig staan we daar niet alleen voor. Bij het opstellen van dit programma heeft een uitgebreide consultatie plaatsgevonden. Partijen zoals politie, het OM en organisaties in de (G)GZ, opvang, jeugdhulp- en welzijnswerk, tot aan belangenorganisaties als Stichting Zijweg en SPA22 zijn benaderd. Daarbij is breed de bereidheid uitgesproken om er samen de schouders onder te zetten. Want het bereiken van een veilig thuis vraagt om een gezamenlijke verantwoordelijkheid, van burgers en direct betrokkenen, organisaties en instellingen en van de gemeente zelf.

1 Effectonderzoek G4, Doorbreken geweldspatroon vraagt om specialistische hulp. Verwey-Jonkers 2014

2 Recidive na huiselijk geweld – Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van plegers van huiselijk geweld vervolgd in de periode 2007-2009. WODC 2013

Huiselijk geweld kent verschillende verschijningsvormen waarvoor inmiddels in Nederland verschillende definities en vaak ook een specifieke aanpak worden gehanteerd.

Geweld in huiselijke kring is 'geweld dat door iemand uit de privékring van het slachtoffer wordt gepleegd'. Met 'de huiselijke kring' wordt bedoeld (ex-)partners, ouders of verzorgers, vriend(in), gezins- en familieleden en (huis)vrienden. Het woord 'huiselijk' verwijst dus niet naar de plaats van het geweld (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden), maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Geweld in huiselijke kring bestaat niet alleen uit lichamelijk geweld, maar kan ook bestaan uit psychisch of seksueel geweld en verwaarlozing.

Over kindermishandeling spreken we als het slachtoffer jonger is dan 18 jaar. De officiële definitie van kindermishandeling luidt "elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat actief of passief opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel". Voor de duidelijkheid: onder kindermishandeling wordt ook verstaan de situaties waarbij het kind getuige is van (de gevolgen van) huiselijk geweld tussen andere huisgenoten. Emotionele verwaarlozing is de meest voorkomende vorm van kindermishandeling³. Anders dan bij emotionele mishandeling zoals schelden of kleineren, gaat het er hier om dat ouders hun kind negeren; het kind geen aandacht, genegenheid of emotionele steun geven.

Ouderenmishandeling heeft betrekking op 'al het handelen en het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid'.

Van eengerelateerd geweld spreken we bij 'elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee zijn familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken'⁴

3 Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen.

4 Werkdefinitie ministerie van V&J

1. Naar een duurzame aanpak

Huiselijk geweld is qua omvang en impact op de samenleving het grootste geweldprobleem van Nederland. Daarom investeert Rotterdam al een aantal jaren fors in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit actieprogramma bouwt voort op de resultaten van de afgelopen jaren, waarin we veel successen hebben geboekt, maar ook veel hebben geleerd over wat werkt en wat niet werkt. Daar komt bij dat de bestaande ketenaanpak met de decentralisatie van de zorg en de veranderingen in het stelsel die daarmee gepaard gaan, ingrijpend is veranderd. Dit alles is bepalend voor de keuzes die wij maken in dit actieprogramma. In dit hoofdstuk volgt een korte schets van wat wij leerden over het probleem, wat de belangrijkste bevindingen met onze aanpak zijn geweest, en welke ontwikkelingen in het zorgstelsel vragen om aanpassing van onze werkwijze.

1.1 Het probleem

Huiselijk geweld en kindermishandeling vinden vrijwel altijd plaats binnen een relatie met een ongelijke mate van afhankelijkheid en met scheve machtsverhoudingen. Slachtoffers ervaren vaak continu een gevoel van onveiligheid, stress en angst. Naarmate de afhankelijkheid groter is, neemt de impact op het slachtoffer toe. Vaak is ingrijpen van buitenaf nodig om het geweld te stoppen. Soms vrijwillig, maar vaker in een gedwongen kader. Zeker wanneer geweld al langer speelt is het werken aan het duurzaam oplossen van geweld geen eenvoudig opgave. Patronen van geweld zijn inmiddels in de dynamiek van een relatie ingeslepen en problemen hebben een structureel karakter gekregen.

Omvang en kenmerken

Huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland

Huiselijk geweld is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland. Geschat wordt dat jaarlijks in Nederland minstens 200.000 personen slachtoffer worden van (evident) huiselijk geweld dat wordt gepleegd door ongeveer 100.000 à 110.000 verdachten. Ruim een derde van de groep plegers die met justitie in aanraking komt, pleegt binnen 2 jaar opnieuw een geweldsdelict. Ruim 70 procent van deze groep heeft een justitieel verleden. Bijna de helft kampt met alcoholproblemen en maakt zich naast huiselijk geweld vaker schuldig aan geweldsmisdrijven.

De onderzoeken naar prevalentie van huiselijk geweld wisselen in aantallen maar schommelt tussen de 40- en 50 procent. Meest recent onderzoek toont aan dat 45 procent van de Nederlandse bevolking ooit als kind, partner of ouder slachtoffer is geweest van een vorm van huiselijk geweld. Mensen met een beperking, asielzoekers en illegale vluchtelingen lopen een verhoogd risico (Bron: Movisie (factsheet Huiselijk Geweld 2013), Huiselijk Geweld in Nederland: Van der Veen & Bogaerts 2010).

In Nederland zijn elk jaar naar schatting 119.000 kinderen (bijna 3,5 procent) slachtoffer van kindermishandeling. Meestal gaat het om emotionele en/of fysieke verwaarlozing. Daaronder is een grote groep kinderen die opgroeien in een onveilig thuis waar huiselijk geweld speelt. Bij ruim een kwart van de incidenten zijn kinderen getuige geweest van het geweld. Ook heeft een groeiend aantal kinderen te maken met een vechtscheiding. Ongeveer 1 op de 10 echtscheidingen eindigt in een vechtscheiding, waarbij ouders elkaar over en weer zwart maken, omgangsregelingen niet of nauwelijks tot stand komen en de kinderen tussen twee vuren in zitten (Bron: Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen, 2011).

Huiselijk geweld en kindermishandeling in Rotterdam

Ruim 17.500 gezinnen kampen in Rotterdam met vormen van huiselijk geweld. In Rotterdam is ongeveer 1 op de 12 Rotterdammers van 17 jaar en ouder⁵ ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld. Dat is hoger dan het landelijke gemiddelde. Ook de omvang van kindermishandeling is in Rotterdam hoger dan het landelijke gemiddelde (3,5%). Rekening houdend met de aanwezige risicofactoren op kindermishandeling gaat het in Rotterdam om bijna 7.300 kinderen en jongeren⁶.

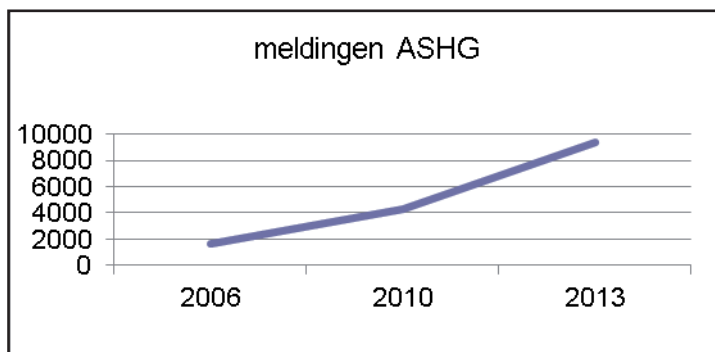
De gevolgen

De gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn groot. Allereerst voor de betrokkenen. Zeker voor kinderen heeft het opgroeien in een stressvolle en onveilige situatie vaak ernstige gevolgen, waarvan sommige pas op volwassen leeftijd tot uiting komen. Uit onderzoek blijkt dat emotioneel misbruik en verwaarlozing de beste voorspellers zijn voor het ontwikkelen van angst en depressie⁷. Bij veel volwassen slachtoffers én plegers zien we een geschiedenis van kindermishandeling of het getuige zijn van huiselijk geweld. Zij hebben daarmee al hun hele leven te maken met geweld en brengen dat ook weer over op hun kinderen. Maar denk ook aan gezondheidsproblemen, verslaving en werkloosheid. Want ook de maatschappelijke consequenties zijn groot. Huiselijk geweld en kindermishandeling kost de samenleving jaarlijks bijna anderhalf miljard euro⁸. Alleen al door ziekteverzuim verliezen werkgevers per jaar 192 miljoen euro⁹.

1.2 Hoe goed is onze aanpak?

Forse toename van het aantal meldingen

Rotterdam zet al jaren fors in op het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling. De afgelopen jaren zijn goede vorderingen gemaakt met het eerder en beter in beeld krijgen van het probleem. Deze enorme stijging werd vanaf 2006 zichtbaar bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG). Het gaat hier om meldingen huiselijk geweld, waarbij vaak ook kinderen betrokken zijn. De instroom van het totaal aantal meldingen huiselijk geweld is sinds 2006 bijna verdubbeld naar 9.372 meldingen in 2013.

Het aantal meldingen van kindermishandeling is in de afgelopen periode ook gegroeid maar niet zo opvallend als huiselijk geweld. We zien deze trend wel terug in een toename van advies en consultatievragen bij het AMK. Veel zaken worden vanuit de stappen van de meldcode door lokale organisaties opgepakt en dan leidt dat niet tot een officiële AMK melding.

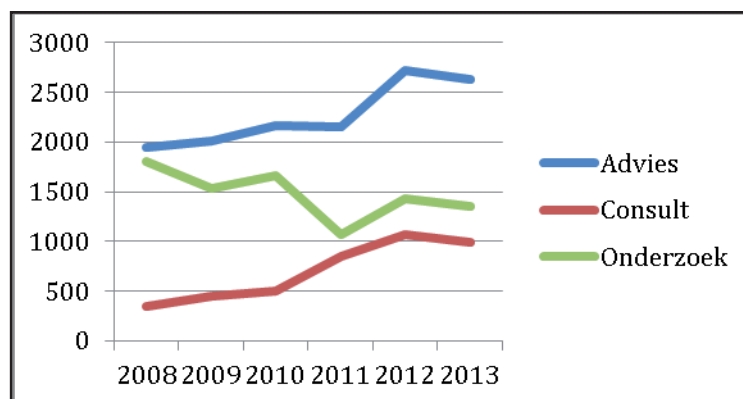
5 Gezondheidsmonitor GGD RR

6 Monitor voor de jeugd 2013

7 Nederlandse Studie naar Depressie en Angst (NESDA; project 100001002)

8 De maatschappelijke kosten van kindermishandeling, SWP 2005

9 Factsheet Huiselijk Geweld Movisie

Advies, consultatie en meldingen Advies- en Meldingpunt Huiselijk Geweld

De effectiviteit van onze aanpak

De logische vervolgvraag is of wij na een melding met onze inzet van hulp effectief zijn. Daarom heeft Rotterdam effectonderzoek¹⁰ laten verrichten. Onderzoeksbureau Verwey-Jonker heeft voor het onderzoek 211 ouders en 396 kinderen, bekend bij het ASHG, gedurende anderhalf jaar gevolgd. De belangrijkste conclusies zijn:

- *De geboden hulp heeft resultaat maar niet voldoende.* De onderzoekers zien een duidelijke afname van geweld. Maar tegelijkertijd concluderen zij dat de aanpak niet effectief genoeg is. In de helft van de gevallen blijft huiselijk geweld een rol spelen of keert terug.
- *De gevolgen van huiselijk zijn voor zowel ouders als kinderen ernstig.* Interventies gericht op traumaverwerking bij kinderen hebben op jonge kinderen een gunstig effect, bij oudere kinderen is het effect minder zichtbaar.
- *Inzet van een hulpverleningstraject is niet vanzelfsprekend.* Eén op de twaalf gezinnen ontvangt na melding geen hulptraject. Voornaamste reden is dat betrokkenen niet open staan voor hulp en/of geen hulpvraag hebben. Het gaat daarbij vaak om lichtere gevallen.
- *Er is bij hulpverleners onvoldoende aandacht voor de zorg aan kinderen.* Bijna 2 op de 3 kinderen krijgt geen vorm van hulp aangeboden.
- *Handelingsverlegenheid bij professionals.* Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn nog steeds geen gemakkelijke onderwerpen. Signalen worden niet of niet tijdig herkend en veel hulpverleners vinden het moeilijk om het onderwerp bespreekbaar te maken.

10 Doorbreken geweldspatroom vraagt om specialistische hulp, Verwey-Jonker Instituut 2014

De onderzoekers komen met twee belangrijke aanbevelingen:

1. Verhoog de kwaliteit aan de 'poort'

Kwaliteit aan de 'poort' is een belangrijke voorwaarde voor een effectieve aanpak. Aan de voorkant moet een taxatie of diagnose plaatsvinden en moet specialistische deskundigheid aanwezig zijn om te kunnen bepalen welke hulp en ondersteuning nodig is. Dit vereist een grondige analyse van de problematiek op verschillende leefgebieden (stress, werkloosheid, schulden, middelengebruik, maar ook psychiatrische klachten of verstandelijke beperkingen).

2. Hanteer een systeemgerichte aanpak

Het doorbreken van een langdurig geweldspatroom kan alleen slagen met inzet van gespecialiseerde professionals. Deze hebben expertise over hoe geweldsdynamiek, macht en controle een rol in relaties spelen, ook als partners uit elkaar zijn. Daarnaast is het van belang om de plegger bij het hulpverleningstraject te betrekken, waardoor de verantwoordelijkheid voor de veiligheid niet eenzijdig bij de ander (veelal de moeder) komt te liggen. Plegers zijn, zeker na een scheiding, moeilijk te motiveren voor hulpverlening. Ook is het hulpverleningsaanbod sterk op de moeder gericht. Toch is het nodig om te komen tot een integrale aanpak en een hulpaanbod waarin zowel de plegger, het slachtoffer als de kinderen een afgestemd hulpaanbod krijgen.

1.3 Veranderingen in het stelsel

De nieuwe WMO

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt met de nieuwe WMO¹¹ en de nieuwe Jeugdwet volledig een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Mede op basis van het advies van de commissie De Jong¹² en de G4-visie¹³ heeft de rijksoverheid daarom een aantal uitgangspunten in de WMO opgenomen waar gemeenten aan moeten voldoen. Op hoofdlijnen gaat het hierbij om:

- Het werken aan een duurzaam herstel van veiligheid door een aanpak gericht op voorkomen, bestrijden en herstel.
- Een integrale en samenhangende aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Het werken vanuit het principe van één gezin, één plan en één regisseur.
- Het versterken van de positie van slachtoffers.
- Het gericht opsporen en aanpakken van plegers.
- Het doorbreken van de intergenerationele overdracht.
- Het benutten van het sociale domein en de eigen kracht en zelfredzaamheid in de aanpak.

De rijksoverheid staat voor een actieve, en waar nodig, sturende overheid met als primair doel de veiligheid te waarborgen.

Ontwikkelingen in Rotterdam

De aanpak kindermishandeling is in Rotterdam de afgelopen jaren al grotendeels in de aanpak huiselijk geweld geïntegreerd. Met de ontwikkelingen in het zorgstelsel is dit in een stroomversnelling geraakt. Sinds 1 januari 2015 bestaat er met Veilig Thuis een integraal Advies- en Meldpunt voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK) voor de hele regio Rotterdam. Hierdoor is er voor burgers en professionals één laagdrempelig loket ontstaan en meer samenhang in de aanpak (één gezin, één plan). Tegelijkertijd zijn er in de wijken wijkteams gevormd, is een groot deel van de uitvoering van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling daar belegd en kwam er een einde aan de Rotterdamse Lokale Teams Huiselijk Geweld.

11 Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015

12 Opvang 2.0 Naar een toekomstbestendig opvangstelsel 2011

13 Een Veilig Thuis, gemeentelijke visie op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling

Wijkteams gaan een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van onze aanpak. Hun werkwijze is integraal en staat dicht bij burgers die in de wijkteams een laagdrempelige voorziening vinden waar zij vermoedens van huiselijk geweld kunnen bespreken. We zullen ervoor moeten zorgen dat de specifieke kennis en kunde voldoende in het nieuwe stelsel geborgd blijft.

1.4 Wat gaan we doen?

Tegen de achtergrond van deze wijze lessen uit het verleden en de kansen die de ontwikkelingen in het zorgstelsel bieden, zetten we in Rotterdam in op:

Het verstevigen van de preventie, het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wanneer het zich toch voordoet brengen we dit zo vroeg mogelijk in beeld en bieden we een passend zorgaanbod met het waarborgen van veiligheid als primair doel. We maken de aanpak effectiever en duurzamer, met een zichtbare afname van recidive.

We kiezen daarbij 2 actielijnen:

Actielijn	Omschrijving
Eerder en beter in beeld	We pakken door op de ambitie om huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld te krijgen. Hierdoor verkorten we de duur van geweld en kunnen we samen met betrokkenen beter werken aan de duurzaam veilige toekomst.
Duurzaam oplossen	We gaan werken aan een duurzaam herstel van veiligheid. We verminderen de recidive en zetten stevig in op een effectieve aanpak. We versterken de eigen kracht van slachtoffers en zorgen voor ondersteuning uit het sociale netwerk. We gaan de instrumenten uit het drang- en dwangkader slimmer en vaker in één gezamenlijke gereedschapskist benutten.

Hieruit vloeien diverse acties voort, die we in de volgende hoofdstukken nader uitwerken. Om te zien of dit ook tot de juiste resultaten leidt, benoemen we een aantal meetbare indicatoren. Op de twee actielijnen in het programma willen we in deze collegeperiode het volgende bereiken:

Actielijn	Resultaat
Eerder en beter in beeld	In 2018 is de duur van geweld bij eerste melding gemiddeld minder dan een jaar.
Duurzaam oplossen	In 2018 is het aantal gezinnen waarbij sprake is van een veilige en stabiele situatie, een jaar na inzet van passende zorg, toegenomen.

We geven daarbij specifieke aandacht aan kinder- en ouderenmishandeling. We willen de intergenerationele overdracht op kinderen doorbreken en kinderen en ouderen zijn nu eenmaal het meest kwetsbaar door hun grotere mate van afhankelijkheid van anderen. Daarom werken wij voor die doelgroepen aanvullende acties uit. Dat geldt ook voor een aantal schadelijke traditionele praktijken die om een specifieke aanpak vragen.

Voorkomen

In het Actieprogramma Veilig Thuis besteden we minder expliciet aandacht aan het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat betekent niet dat er niets gebeurt. Veilig Thuis is één van de actielijnen van het brede WMO-programma. Bij de nieuwe WMO staat het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid en participatie van burgers voorop. De andere actieprogramma's versterken daarmee direct of indirect de beschermende factoren en beperken de risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Zo is er een actieprogramma gericht op het bestrijden van eenzaamheid onder m.n. ouderen, waarmee ouderen minder kwetsbaar worden en is er een actieprogramma Langer Thuis waarbij ook wordt ingezet op het voorkomen van overbelasting van mantelzorgers. Preventie, signaleren en het versterken van de zelfredzaamheid zijn de voornaamste elementen in het nieuwe Rotterdamse Welzijn.

Daarnaast kent Rotterdam al jaren een beeldbepalend preventief jeugdbeleid en komt er een actieprogramma Risicjongeren. Het beleidskader Jeugd dat binnenkort verschijnt richt zich op het versterken van beschermende factoren en het tackelen van risico's. Verder haken we aan op preventieve activiteiten in de stad die zich richten op het verbeteren van de gezondheid, leefbaarheid en veiligheid van Rotterdammers.

2. Eerder en beter in beeld

Ambitie

We willen huiselijk geweld en kindermishandeling nog eerder en beter in beeld te krijgen. Hierdoor verkorten we de duur van geweld en kunnen we samen met betrokkenen beter werken aan de duurzaam veilige toekomst.

Met welk resultaat?

In 2018 is de duur van geweld bij een eerste melding gemiddeld minder dan een jaar.

Dat is een forse ambitie. De afgelopen jaren is al heel veel winst behaald. Toch pakken we door. Hoe eerder we er bij zijn, hoe kleiner de schade en hoe beter het perspectief. De meldcode is een succesvol instrument gebleken. Sinds de invoering van de Rotterdamse Meldcode in 2007 is het aantal meldingen verviervoudigd. Maar vanaf 2013 vlakt deze stijging iets af, wat duidelijk maakt dat we de Meldcode actief bij professionals op het netvlies moeten houden. Ook zijn er nog steeds belangrijke beroepsgroepen die niet of nauwelijks melden. Daarom zetten we een offensief in om het gebruik van de meldcode nog breder in Rotterdam neer te zetten en signaleerders eerder en beter te laten melden. Daarnaast gaan we de toegang tot hulp ingrijpend verbeteren, laagdrempeliger voor de slachtoffers, met aandacht voor alle betrokkenen, waarbij het belang van de kinderen centraal staat en met een snelle en adequate inzet van de juiste interventies.

2.1 De meldcode: stimuleren, faciliteren en handhaven

De meldcode heeft huiselijk geweld en kindermishandeling in de sectoren van zorg, welzijn en onderwijs op de kaart gezet. Meer dan 800 aandachtfunctionarissen hebben zich binnen organisaties ingezet om de meldcode te implementeren en zijn nu actief om het signaleren en handelen optimaal te laten verlopen. Hiermee is een belangrijke stap gezet in het versterken van kennis, kunde en professioneel handelen. Maar wij moeten deze kennis levend houden, verbreden en verdiepen in een sterk veranderend veld van partijen. Daarnaast willen we het aantal signaleerders en melders uitbreiden. We gaan de meldingsbereidheid verder aanjagen door actief te stimuleren, instrumenten te ontwikkelen en aan te reiken en te investeren in deskundigheidsbevordering. Maar ook door zo nodig streng te handhaven. Daarvoor zetten we de volgende acties in gang:

Er sneller bij zijn vraagt om kwaliteit en blijvende aandacht

Als huiselijk geweld en kindermishandeling vroegtijdig wordt gesignaleerd en betrokkenen staan open voor hulp, dan is de kans op het duurzaam stoppen van geweld aanzienlijk groter. Veel lichte vormen van geweld kunnen op lokaal niveau dan ook goed worden opgepakt. Het zorgvuldig en veilig oppakken van casuïstiek huiselijk geweld en kindermishandeling stelt wel eisen aan de kwaliteit van organisaties en deskundigheid van medewerkers.

De decentralisaties in de zorg bieden kansen om er eerder en sneller bij te zijn, maar vragen ook om extra inzet op scholing en kwaliteitsontwikkeling. Samen met organisaties stellen we daarom een kwaliteitsprofiel op voor professionals gericht op competenties die nodig zijn om het bespreekbaar maken en zelf oppakken van huiselijk geweld en kindermishandeling kwalitatief verantwoord uit te voeren. We zorgen ervoor dat organisaties over de juiste instrumenten beschikken om veiligheidsrisico's in te schatten en optimaal te signaleren. De toolkit Meldcode wordt jaarlijks geupdate en we bieden organisaties en aandachtfunctionarissen trainingen, voorlichtingen en e-learning aan. Organisaties die de Meldcode hebben geborgd en aan alle criteria voldoen ontvangen het predicaat Meldcode Proof. We gaan hiervoor een toetsingsinstrument ontwikkelen en we monitoren de uitvoering daarvan.

Maar niet alle organisaties waar huiselijk geweld en kindermishandeling gesignaleerd zou kunnen worden doen al (goed) mee. Zo blijven onderwijs en gezondheidszorg achter als het gaat om het melden, kunnen we werkgevers meer alert maken en kunnen we de voordelen van de inzet van vrijwilligers beter benutten. Daarom zetten we op die doelgroepen extra acties.

Meer melders in de gezondheidszorg

Ziekenhuizen zijn landelijk de op twee na grootste melder van kindermishandeling. Anders is dat met meldingsbereidheid van de huisarts en andere zorgprofessionals uit de 1^e lijns-gezondheidszorg en de GGZ. Het beroepsgeheim is voor veel zorgprofessionals nog altijd een hindernis om te melden. In veel hoofden van artsen en verpleegkundigen blijft hardnekkig het idee bestaan dat men het beroepsgeheim niet kan en mag doorbreken bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. In praktijk kan dit tot niet-handelen leiden, waarbij de angst voor een tuchtrechtelijk onderzoek leidend is. Dit is een misverstand. De wetgever heeft met de invoering van het meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld een belangrijke juridische hobbel weggenomen. Wie de stappen van de meldcode zorgvuldig volgt en tot een zorgvuldige afweging komt, hoeft niet te vrezen voor een tuchtrechtelijke sanctie, terwijl die vrees wel gegrond is bij het nalaten van handelen.

Juist in de gezondheidszorg kan snel en vroegtijdig worden gesignaleerd. Daarom is de afgelopen tijd sterk geïnvesteerd in deze partijen. Met het opstellen van afspraken over samenwerking en het delen van informatie zijn belangrijke resultaten geboekt. Deze zijn in 2014 in een convenant vastgelegd. In de komende periode worden deze afspraken door alle organisaties in de werkpraktijk van zorgprofessionals geïmplementeerd. Het gaat hierbij om:

1. Afspraken in het delen van informatie tussen zorgprofessionals, Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond, de Raad voor de Kinderbescherming en Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond.
2. Afspraken over het opvolgen van meldingen, het handelen bij crisissituaties en het opschalen wanneer casuïstiek in de keten vastloopt.
3. Afspraken over het implementeren en delen van kennis en kunde door het gezamenlijk organiseren van trainingen, voorlichtingen, symposia en conferenties.
4. Inrichten van een netwerkgroep van aandachtsfunctionarissen die zorgprofessionals ondersteunt in de route meldcode en toeziet op naleving van de gemaakte afspraken.

Aandacht voor het signaleren, oppakken en melden in het onderwijs.

Het onderwijsveld blijft nog altijd achter in het signaleren van kindermishandeling en het volgen van de stappen van de meldcode. Extra aandacht zal daarom worden besteed aan het toerusten van professionals in het onderwijs om de meldcode te gebruiken waarbij met name wordt toegewerkt naar het opheffen van handelingsverlegenheid. Dit zal worden gedaan door het geven van trainingen gespreksvoering, het scholen en begeleiden van aandachtsfunctionarissen en het geven van voorlichting door Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond.

De rol van vrijwilligers beter benutten

Hoewel vrijwilligers niet wettelijk aan de Meldcode zijn verbonden, zijn zij vaak wel goed in staat om signalen op te pakken of het onderwerp met betrokkenen bespreekbaar te maken. Het is van groot belang dat vrijwilligers hierin wel de juiste ondersteuning krijgen en zaken tijdig kunnen doorzetten naar professionals. In 2014 zijn in Rotterdam meldcode-contactpersonen opgeleid. Deze functionarissen bieden ondersteuning aan vrijwilligers en zorgen voor voldoende kennis en kunde. We gaan dit de komende jaren breder inzetten zodat meer vrijwilligers vaker en eerder kunnen signaleren en dit beter kunnen melden.

Werkgevers alert maken

Huiselijk geweld houdt niet op bij de voordeur. Mishandeling, met name psychisch geweld als het stalken van de partner, gaat op de werkplek gewoon door. De gevolgen van huiselijk geweld uit zich niet zelden in langdurig ziekteverzuim. De verzuimkosten van huiselijk geweld bedragen voor werkgevers tussen de 74 en 192 miljoen euro per jaar. Signalen van huiselijk geweld zijn vaak zichtbaar maar worden door werkgevers onvoldoende opgemerkt.

We gaan om die reden bedrijven en organisaties ondersteunen in het vroegtijdig signaleren van huiselijk geweld. We ontwikkelen hiervoor een "Toolkit meldcode en bedrijfsleven" en bieden een training aan voor bedrijfsmaatschappelijk werkers, ARBO- en P&O-adviseurs. Om het onderwerp goed te borgen en voor continuïteit te zorgen gaan we een aantal vooraanstaande Rotterdamse bedrijven werven. Deze 'ambassadeur' bedrijven hebben een voorbeeld- en aanjaagfunctie om de aanpak in de volle breedte en in het reguliere personeelsbeleid te laten landen. De Rotterdam Investment Agency (RIA), het UWV, het werkgevers-servicepunt en het MKB worden nauw bij deze acties betrokken.

SISA van 0-100

Het Stedelijk Instrument Sluitende Aanpak (SISA) is een signaleringsinstrument waar professionals bij zorgen rondom kinderen in SISA een signaal kunnen afgeven. SISA zorgt ervoor dat professionals eerder alert zijn en rondom zorgsignalen van kinderen beter gaan samenwerken. Dit helpt bij het voorkomen van kindermishandeling maar ook bij het onderbouwen daarvan. SISA werkt nu tot 23 jaar. Maar ook bij volwassen slachtoffers werken professionals soms langs elkaar heen en komen zorgsignalen niet tijdig bij elkaar. We gaan SISA daarom verbreden van 0 tot 100 waardoor professionals ook zorgsignalen rondom volwassenen in SISA kunnen gaan afgeven en kunnen gaan samenwerken om er wat aan te doen.

Servicepunt Meldcode

Het Servicepunt Meldcode is voor organisaties en professionals de vraagbaak. Bij het servicepunt wordt de toolkit up to date gehouden en wordt actief deskundigheidsbevordering voor het veld georganiseerd. Daarnaast gaat het Servicepunt het gebruik van meldcode actief monitoren. SISA beschikt al over zo'n monitoringssysteem. Voor de meldcode gaan we dit ontwikkelen. Samen met organisaties bekijken we hoe zij de toepassing van de meldcode in hun registratiesysteem kunnen opnemen, zodat zo min mogelijk extra bureaucratie ontstaat.

Activeren, Stimuleren en handhaven: het SMASH-team

Vanuit SISA en het Servicepunt wordt een actiegericht team opgezet dat organisaties actief benadert voor een optimale toepassing van de Meldcode en SISA. Op grond van de monitoring heeft het SMASH-team (Sisa en Meldcode Activerings- Stimulerings- en Handhavingsteam) zicht op een actief en zorgvuldig gebruik. Daarnaast toetst het team organisaties op het up to date houden van kennis en kunde van medewerkers en het gebruik van de juiste instrumenten die nodig zijn om effectief met de Meldcode en SISA te werken. Het team ondersteunt bij het implementeren van verbeterpunten. Organisaties die signalen onvoldoende oppakken worden hierop aangesproken, krijgen ruimte om tot verbetering te komen en worden hierin strakker gevolgd. Wanneer geen verbetering zichtbaar is kan het team, daar waar sprake is van een subsidierelatie of een contractuele verplichting, overgaan tot maatregelen, zoals het verminderen van de subsidie. Handhaving is in het Rotterdams subsidiebeleid opgenomen¹⁴ en zal binnen het WMO-kwaliteitskader verder worden aangescherpt.

2.2 Een nieuwe toegang

Tot nu toe was het zo dat meldingen voor kindermishandeling en huiselijk geweld op verschillende plaatsen moesten worden gedaan (AMK en ASHG). Ook de zorg die daarop volgde werd vanuit verschillende domeinen ingezet. Dit was een grote belemmering voor een integrale aanpak die nodig is, omdat huiselijk geweld en kindermishandeling nu eenmaal vaak in combinatie voorkomen. Het onderscheid maakte ook de samenwerking met de justitieketen nodeloos complex. Met de decentralisatie van de zorg is de weg vrijgemaakt om tot een integrale toegang te komen, waar signalen van kinderen en volwassenen bij elkaar komen en een gecoördineerde aanpak mogelijk wordt. Die mogelijkheden benutten we om de toegang tot hulp ingrijpend te verbeteren en ook de samenwerking met de justitieketen te versterken.

Een Veilig Thuis

Sinds 1 januari 2015 kent de regio Rotterdam een integraal en bovenlokaal Advies- en Meldpunt voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK). Het AMHK kreeg de naam Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond. Door samenvoeging van de meldpunten is er voor burgers en professionals één laagdrempelig loket en ontstaat er meer samenhang in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (één gezin, één plan). Ook ontstaat er één wettelijk kader voor huiselijk geweld én kindermishandeling. De wettelijk vastgelegde taken van het AMHK zijn:

- het verstrekken van advies en zo nodig het bieden van ondersteuning aan degene die een vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling met betrekking tot de stappen die in verband daarmee kunnen worden ondernomen;
- het fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- het naar aanleiding van een melding van (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling onderzoeken of daarvan daadwerkelijk sprake is;
- het - indien noodzakelijk - inschakelen van passende hulpverlening;
- het zo nodig in kennis stellen van de politie of de Raad voor de Kinderbescherming. Indien een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming wordt ingediend, wordt het college van burgemeester en wethouders daarvan in kennis gesteld;
- het terug rapporteren aan de melder van datgene wat met de melding is gebeurd.

Met de vorming Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond wordt een sterke impuls gegeven aan kwaliteit, kennis en expertise. Het wettelijk kader en het landelijk ondersteuningstraject vanuit de VNG zorgt voor een landelijk uniforme werkwijze waarbij duidelijke kwaliteitseisen zijn gesteld. We zorgen ervoor dat professionals, burgers en direct betrokkenen de nieuwe toegang weten te vinden en weten wat men van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond mag en kan verwachten.

2.3 Meldingen van politie beter benutten

Van alle beroepsgroepen worden politieagenten het vaakst met incidenten huiselijk geweld geconfronteerd. Ruim 84% van alle meldingen huiselijk geweld is afkomstig van politie¹⁵, elke 6 minuten ontvangen zij een melding¹⁶. Verreweg het grootste deel van de politiemeldingen leidt, vaak vanwege een gebrek aan bewijs, niet tot strafrechtelijke vervolging en daardoor onvoldoende tot inzet van adequate hulpverlening. Met de komst van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond gaan we dit verbeteren: daar waar politie zorgen heeft, volgt er door Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond altijd opvolging. We gaan hiertoe het gebruik van politiezorgformulieren¹⁷, nu al gebruikelijk in de jeugdketen, verbreden naar het melden van zorgsignalen bij volwassenen. Hierdoor kan politie zorgsignalen actiever doorzetten en wordt de tijd tussen het politiecontact en het eerste hulpverleningscontact sterk verkort.

Verder gaan we in samenwerking met politie het niveau van kennis en kunde bij huiselijk geweld en kindermishandeling bij politiepersoneel verder vergroten. Door deze nieuwe werkwijze gaat politie scherper melden waardoor casuïstiek huiselijk geweld en kindermishandeling nog beter kan worden opgepakt.

2.4 Meteen een passend zorgaanbod

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling is het van belang dat bij serieuze meldingen direct de goede interventies worden ingezet. Met de komst van het Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond worden alle meldingen, conform wettelijke taken, opgepakt. Het gaat hierbij om onderzoek en triage waarbij casuïstiek met een laag veiligheidsrisico direct naar de lokale wijkteams zal worden doorgezet. Casuïstiek met een hoog en medium risico wordt door Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond in samenwerking met de wijkteams voorzien van een veiligheidsplan en worden uitgevoerd door de wijkteams. Als er een drang- of dwangmaatregel in het kader van jeugdbescherming nodig is, zet Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond de zaak via het Jeugdbeschermingsplein door naar de Raad voor de Kinderbescherming. Een dwangmaatregel moet door de rechter worden opgelegd. De maatregel wordt uitgevoerd door Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond (de gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming en jeugdreclassering) en de hulpverlening wordt vanuit het wijkteam georganiseerd.

Meerdere partijen in de zorginfrastructuur organiseren in de praktijk, afhankelijk van het veiligheidsrisico, een passend zorgaanbod. Dit aanbod zal bestaan uit een mix van 1^e en 2^e lijns zorgarrangementen uit het WMO-, Wet langdurige zorg en Jeugdhulpkader, aangevuld met ondersteuning uit het eigen sociale netwerk. Dit maakt het indiceren en inzetten van zorg- en ondersteuningsarrangementen, zeker bij hoogrisico-casuïstiek, complex en het afbreukrisico groot. Daarom richten we samen met partners voor een aantal hoogrisicogroepen speciale centra in die in de volgende paragrafen worden behandeld. Deze centra worden in nauwe samenhang met Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond georganiseerd.

¹⁵ Jaarverslag Veilig Thuis 2013

¹⁶ In 2012 registreerde de politie 95.000 meldingen huiselijk geweld

¹⁷ De politie-zorgformulieren worden door politie gehanteerd bij zorgsignalen rondom kinderen en door het Meldpunt Politiezorgformulieren bij het AMK gescreend op problematiek, ernst en wie of welke instantie het formulier in behandeling neemt.

2.5 Forensisch-medische polikliniek huiselijk geweld en kindermishandeling

Voor zowel het onderzoek naar kindermishandeling en huiselijk geweld is er bij professionals die werken met de meldcode een brede behoefte aan meer forensisch-medische expertise. Het duiden van lichamelijk letsel (is het kind nu van de fiets gevallen of geschopt?) is niet eenvoudig. Daarnaast is voor het effectief strafrechtelijk vervolgen van groot belang om snel en zorgvuldig forensisch bewijsmateriaal te vergaren. Samen met het Landelijk Expertise Centrum voor Kindermishandeling (LECK) van het Sophia kindziekenhuis en de forensische artsen en verpleegkundigen bouwen we in Rotterdam een forensische polikliniek waar slachtoffers medische zorg ontvangen, forensisch kunnen worden onderzocht en professionals voor advies en consultatie terecht kunnen. De polikliniek wordt vooralsnog gevestigd in het te vormen Centrum voor huiselijk geweld (zie paragraaf 2.7) of in het ErasmusMC-Sophia.

2.6 Centrum seksueel geweld

In 2015 zetten we met de inrichting van een Centrum seksueel geweld (CSG) een forse stap in het bieden van laagdrempelige hulp aan slachtoffers van seksueel geweld in de regio Rotterdam Rijnmond.

Dit centrum biedt voor het slachtoffer op één locatie alle hulp, medisch, forensisch en psychologisch. Door deze integrale werkwijze verlagen we de drempel voor slachtoffers om aangifte te doen en verhogen we de pakkans van daders.

2.7 Centrum voor huiselijk geweld

Voor de groep slachtoffers die in een acute noodsituatie verkeren is direct ingrijpen nodig. Daarbij moeten de zorg en de justitieketen eenparig en slagkrachtig optreden om het geweld te stoppen en direct de juiste zorg op alle betrokkenen te kunnen inzetten. Voor die groep willen we een zo veilig mogelijke ingang bieden, waar in een keer alles rondom het slachtoffer geregeld wordt wat nodig is. Daarom richten we een Centrum voor huiselijk geweld in op een laagdrempelige locatie in de stad. Het centrum is geënt op het model Family Justice Centre¹⁸ en integreert toegang, directe hulp en de instroom voor opvang om de veiligheid zo snel mogelijk te waarborgen. In het centrum werken politie, het OM, een juridisch adviseur, forensisch arts en maatschappelijk werk samen om het slachtoffer zo goed mogelijk te kunnen helpen. We gaan het centrum in de bestaande integrale structuur inbedden. Dus in directe samenhang met het Veiligheidshuis, Veilig Thuis en de wijkteams.

¹⁸ <http://www.familyjusticecenter.org/>

3. Duurzaam oplossen

Ambitie

We gaan werken aan een duurzaam herstel van veiligheid. We verminderen de recidive met een effectieve aanpak. We versterken de eigen kracht van slachtoffers en zorgen voor ondersteuning uit het sociale netwerk. We gaan de instrumenten uit het drang- en dwangkader slimmer en vaker in één gezamenlijke gereedschapskist benutten.

Met welk resultaat?

In 2018 is het aantal gezinnen waarbij sprake is van een veilige en stabiele situatie, een jaar na inzet van passende zorg, toegenomen (nulmeting in 2015).

Met de tweede actielijn in het programma Veilig Thuis gaan we huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam stoppen. Daarbij wordt veiligheid voorop gesteld. Niet zelden zijn drang- en dwangmiddelen nodig om een doorbraak in de situatie te forceren. Maar het doorbreken van structurele patronen van geweld is een taai proces gebleken en nog te vaak keert het geweld na verloop van tijd weer terug. Om ook op termijn resultaat te kunnen boeken zullen we de aanpak zo moeten organiseren, dat voor alle betrokkenen op het juiste moment de juiste interventies worden ingezet, daarbij de pleger vaker dan nu tot het accepteren van hulp dwingen en de positie van het slachtoffer versterken. Dat doen we door de effectiviteit van onze inzet ingrijpend te verbeteren. Met een integrale en een systeemgerichte aanpak voor alle betrokkenen, waarbij we drang en dwang slim inzetten als dat nodig is om de situatie te stabiliseren, hulp te doen accepteren of therapietrouw af te dwingen. We investeren in de versterking van de positie van het slachtoffer en betrekken nadrukkelijk de dader in het proces. Daarbij stellen we veiligheid voorop en het belang van de kinderen centraal. De intergenerationele overdracht moet worden doorbroken.

Kinderen centraal, een gezin een plan

We zetten het belang en de positie van kinderen centraal. Dat is ook winst voor de ouders. Zo worden zij zich bewust van hun eigen rol en wat zij kunnen doen om er voor te zorgen dat hun kinderen beter worden beschermd.

Met Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond én 42 integrale wijkteams gaan we zorgen dat kinderen bij situaties van huiselijk geweld direct in de behandeling worden betrokken. Alle betrokken kinderen worden gescreend op mogelijke nadelige gevolgen van hun confrontatie met huiselijk geweld. Naar aanleiding van die screening volgt een passend hulpaanbod. In de veiligheidsplannen voor huiselijk geweld wordt prioriteit gegeven aan de kinderen om de ontwikkelingsdreiging en de effecten van traumatisering zo snel mogelijk weg te nemen.

Om het thema 'kinderen centraal' verder inhoud te geven, wordt in 2015 een werkgroep ingericht die aanvullende maatregelen zal initiëren op grond van evaluatie van ondermeer het programma Veerkracht, onderzoek³⁰ en aanbevelingen van de landelijke Taskforce Kindermishandeling en de landelijke kinderombudsman. De gemeentelijke kinderombudsman wordt bij deze werkgroep betrokken. In de werkgroep zal specifiek aandacht worden besteed aan kinderen in de opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld. Verder start in 2015 in G4-verband een wetenschappelijk onderzoek naar intergenerationele overdracht. Het onderzoek richt zich met name op de veerkracht die kinderen hebben en de wijze waarop deze veerkracht kan worden versterkt. Dit onderzoek loopt tot 2018 en zal naar verwachting nieuwe inzichten opleveren in het doorbreken van deze overdracht.

3.1 De positie van slachtoffers versterken

Gemeenten zijn met de nieuwe WMO vanaf 2015 verantwoordelijk voor de hulp en opvang van alle slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De positie van slachtoffers wordt versterkt door de duur van opvang zo kort mogelijk te houden en slachtoffers waar mogelijk in de eigen sociale omgeving veiligheid te bieden. We zorgen voor een vindbare en laagdrempelige ingang voor hulp en ondersteuning. Om de afhankelijkheid van slachtoffers te beslechten zetten we in op het versterken van de eigen kracht, zoals juridische ondersteuning en financieel-economische zelfstandigheid.

Ambulant tenzij maar veiligheid voorop

In dit programma maken we de kanteling van 'veilig in de opvang' naar 'met hulp veilig thuis'. We gaan de veiligheid van slachtoffers bij voorkeur ambulant, in de eigen sociale omgeving, handhaven en daar passende hulp en ondersteuning bieden. Maatschappelijke participatie, zelfredzaamheid en eigen kracht komen beter tot hun recht in de eigen sociale omgeving met inzet van het sociale netwerk. Als opvang toch noodzakelijk is duurt deze zo kort mogelijk, is bij voorkeur dicht bij huis en in een open setting aangeboden. Een goede systeemaanpak zorgt ervoor dat betrokkenen meer inzicht krijgen in hun eigen rol en gedrag en hier beter verandering in kunnen aanbrengen, de eigen regie kunnen herpakken en zelf kunnen bijdragen aan een duurzaam herstel.

Veiligheid voorop

Voor het juist inschatten van veiligheidsrisico's zijn diverse risicotaxatie-instrumenten¹⁹ zoals het vraaganalyse instrument ontwikkeld. We gaan deze instrumenten breed verspreiden zodat professionals bij het oppakken van signalen en gedurende het hulpverleningstraject de veiligheid voorop kunnen stellen. Op die manier kan tijdens het verloop van de hulpverlening de veiligheid in het gezin worden gemonitord.

Integrale hulp dichtbij

Met de vorming van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en de 42 integrale wijkteams is de integraliteit van onze aanpak beter geborgd. Zo kunnen we de passende en maatgerichte zorg systeemgericht inzetten. Vanuit de wijkteams kan vanuit de WMO een mix van lichtere tot zwaardere vormen van ondersteuning en zorg voor volwassenen worden ingezet. Dit kan bestaan uit 0^e, 1^e en 2^e lijns-ondersteuning. Op basis van de huidige praktijk zal naar verwachting vaak geïndiceerd moeten worden voor ondersteuningsarrangementen uit de 2^e lijn. Hiervoor wordt door het wijkteam een indicatie gesteld. Om tot een indicatiebesluit te komen wordt, samen met betrokkenen, een ondersteuningsplan opgesteld. Hierbij wordt gewerkt met de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) die bestaat uit 11 leefdomeinen, waaronder huiselijk geweld en kindermishandeling. Op basis van de beschikking kan de betrokkene zorg of hulp krijgen van een zorgaanbieder. Met de decentralisatie vallen alle vormen van jeugdhulp onder de gemeente. Het instrumentarium van het wijkteam voorziet daarmee ook in kortdurende en wijkgerichte hulp en ondersteuning tot zwaardere vormen van maatregelen en hulp zoals jeugdbescherming en de inzet van specialistische jeugdhulp (GGZ). Kinderen en ouders worden na zorgvraagverheldering aan de hand van het vraaganalyse instrument toegeleid naar hulp.

De wijkteams zullen, met de mogelijkheden vanuit beide kaders in de hand, ondersteuning op maat aan het hele systeem kunnen bieden. Maar daarvoor zullen de hulpverleners in de wijkteams wel moeten leren om de instrumenten in praktijk te brengen. Dit wordt daarom een belangrijk onderdeel in het scholingsplan voor professionals in de wijkteams.

19 Praktijkinstrumenten NJI

Meer zelfregie: Veilig Thuis contract

Volwassen slachtoffers (en plegers) hebben ook zelf verantwoordelijkheid voor het waarborgen van veiligheid. Gedurende het hulpverleningsproces zijn mensen vaak steeds beter in staat om een relatie te leggen tussen hun eigen handelen en de mate van (on)veiligheid. Met gezinnen die hiervoor in aanmerking komen sluiten we een Duurzaam Veilig Thuis Contract. Dit contract omvat afspraken gericht op het herstel en behoud van veiligheid en wordt opgesteld met het gezin, hulpverlening en direct betrokkenen uit het eigen sociale netwerk. We zetten in op de eigen kracht van gezinnen en gebruiken hiervoor elementen van de methodiek Signs of Safety²⁰ en gaan dit samen met de aanbieders en de wijkteams uitvoeren. Met dit contract herpakken ouders hun regie en verantwoordelijkheid voor het duurzaam stoppen van geweld.

De opvang

Dat neemt niet weg dat er voor een bepaalde groep slachtoffers altijd opvang nodig zal blijven. Maar het vraagt van de opvang wel een andere insteek en meer professionaliteit dan in het verleden. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie de Jong²¹ is er in de afgelopen jaren een behoorlijke kwaliteitsimpuls gegeven om de opvang, maar ook de sturing op het stelsel zelf, sterk te verbeteren. Daarnaast heeft de Federatie Opvang een breed kwaliteitsprogramma ontwikkeld. Met methodieken als Krachtwerk²², gericht op het versterken van de zelfredzaamheid van slachtoffers, en Veerkracht, waarmee er ruime aandacht is gekomen voor kinderen in de opvang, zijn de instrumenten voorhanden om de uitgangspunten van de nieuwe WMO vorm te geven. Ook de methodiek rondom Veerkracht²³ draagt bij aan een systeemgerichte aanpak, omdat de pleger (als ouder) nadrukkelijk bij het traject betrokken wordt, o.a. door het maken van een ouderschapsplan. Maar de toepassing moeten worden gestimuleerd en bewaakt. Daar komt bij dat de opvangvoorzieningen zich moeten gaan verhouden tot het nieuwe stelsel van zorg en welzijn. Daarom gaan we:

- De opvang meer zichtbaar en herkenbaar positioneren. Van een geheime en besloten voorziening naar (waar mogelijk) een open, meer naar buiten gerichte, voorziening in de wijk.
- De indicering en toeleiding naar de opvang verbeteren. Indicering, aanmelding en intake worden meer in één proces verankerd.
- Veerkracht breder invoeren. We gaan in 2015 Veerkracht in ambulante trajecten implementeren.
- Voor de opvang evalueren we het programma Veerkracht op kwaliteit, gebruik en effect. Bevindingen uit de evaluatie worden in 2016 doorgevoerd. Vooruitlopend daarop gaan we de verbinding met voorzieningen in de jeugdhulp en de GGZ versterken.
- Nazorg bieden. De mate van afhankelijkheid bij slachtoffers en ongelijke relationele machtsverhoudingen bepalen voor een belangrijk deel hun kwetsbaarheid. Er is daarom meer aandacht nodig voor nazorg, voor het bouwen aan een veilig sociaal netwerk, het werken aan financieel-economische onafhankelijkheid, ondersteuning van lotgenoten, de inzet van financiële buddy's etc. Hiervoor is een belangrijke rol weggelegd voor de wijkteams omdat deze ondersteuning bij uitstek lokaal, samen met betrokkenen, kan worden ingezet.
- De juiste prikkels geven in onze opdrachtverstrekking en afrekensystematiek. Vanaf 2015 worden ondersteuningsarrangementen ingekocht waarbij op meerdere leefgebieden resultaten moeten worden behaald.²⁴ Zo worden veiligheid, maatschappelijke participatie en het versterken van het sociale netwerk onderdeel van elk hulpverleningstraject en worden organisaties ook op die resultaten afgerekend.
- Het toezicht op de kwaliteit van de opvang verbeteren. Samen met de toezichthouder WMO evalueren we of de kwaliteitsimpuls van de afgelopen jaren ook daadwerkelijk haar vruchten heeft afgeworpen en scherpen we zo nodig het kwaliteitskader WMO op onderdelen aan.

20 Eigen regie en huiselijk geweld, Movisie 2014

21 Rapport Opvang 2.0. /2010

22 Krachtwerk, basismethodiek in de vrouwenopvang. UMC Radboud 2011

23 Veerkracht, pedagogische methodiek voor kinderen in de opvang

24 Huiselijk geweld en kindermishandeling is als leefgebied in de zelfredzaamheidsmatrix opgenomen

Voor situaties met een hoog geweldsrisico richten we een laagdrempelige Centrum voor huiselijk geweld in waar toegang, directe hulp en de instroom voor opvang op één plek geconcentreerd is en waar politie en OM, een juridisch adviseur, forensisch arts en maatschappelijk werk samenwerken om het slachtoffer zo goed mogelijk te kunnen helpen.

3.2 Drang- en dwang maatregelen: een gezamenlijke gereedschapskist

Er zijn diverse wettelijke maatregelen om slachtoffers bescherming te bieden: een Tijdelijk Huisverbod, een strafrechtelijke gedragsaanwijzing aan de pleger of gedwongen uithuisplaatsing van kinderen. Maatregelen moeten in samenhang met de hulpverlening worden ingezet, moeten elkaar ondersteunen en eenzelfde doel dienen, het waarborgen van veiligheid en het werken aan een duurzaam herstel. Soms lopen maatregelen langs elkaar heen, sluit een maatregel niet goed aan of wordt, gezien het veiligheidsrisico, te zwaar of juist te licht ingezet. Ook zijn maatregelen niet altijd opvolgend aan elkaar. In de afgelopen periode hebben we hier al de nodige vorderingen in gemaakt. Vooral door de aanpak in het Veiligheidshuis wordt de verbinding tussen het strafproces, politie, de gemeente en zorgpartijen steeds beter gelegd. Met de door politie en het Openbaar Ministerie gehanteerde ZSM-plus²⁵ methodiek is een gezamenlijke gereedschapskist van drang- en dwanginstrumenten ontstaan. We zullen de verbinding van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en de wijkteams met het Veiligheidshuis opnieuw moeten leggen en de kennis en ervaring met het drang- en dwanginstrumentarium ook bij de wijkteams bekend moeten maken. De gezamenlijke gereedschapskist is daarom onderdeel van het trainingsaanbod voor de wijkteams. Daarnaast gaan we die gereedschapskist op onderdelen verder versterken.

Kindermishandeling vaker strafrechtelijk vervolgen

Om de bestrijding van kindermishandeling te verbeteren en de veiligheid beter te waarborgen hebben het OM, Politie en Jeugdzorg Nederland in 2011 een protocol opgesteld om kindermishandeling vaker strafrechtelijk te kunnen vervolgen en de samenwerking op dit onderwerp te versterken. De werking van dit protocol wordt geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd. In het verlengde hiervan gaan we met partijen een aanpak formuleren om de aangiftebereidheid van burgers en professionals te vergroten.

Huisverbod bij kindermishandeling

De geplande screening huisverbod bij kindermishandeling is een uitbreiding op de bestaande uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod die is ontwikkeld omdat signalen over kindermishandeling vaak niet bekend zijn bij de politie maar wel bij (jeugd)hulpverlening. Bij een geplande screening is de aanleiding voor een huisverbod screening door politie niet een actueel politie incident maar een verzoek vanuit hulpverlening. De pilot 'Geplande screening huisverbod bij kindermishandeling' is een succes gebleken. De werkwijze wordt vanaf 2015 ingevoerd in het gebied centrumgemeente Rotterdam. Daarnaast wordt bekeken op welke manier de geplande screening ook voor andere vormen van huiselijk geweld kan worden ingezet.

Gedwongen opname in de GGZ

Naast het strafrecht biedt de wet de mogelijkheid om plegers die kampen met ernstige verslavings- en psychiatrische problematiek en daardoor een gevaar voor zichzelf en anderen veroorzaken voor behandeling gedwongen op te laten nemen. Dit kan via de wet BOPZ²⁶ maar die wordt in praktijk nog weinig benut. Wie voor de BOPZ in aanmerking komt, moet aan veel criteria voldoen en de procedure is ingewikkeld. We gaan daarom met betrokken partijen, waaronder de GGZ aanbieders, een procedure ontwikkelen om de BOPZ gericht te kunnen toepassen.

²⁵ ZSM staat voor: Zo Snel, Slim, Selectief, Simpel, Samen en Samenlevingsgericht Mogelijk. De plus staat voor een koppeling met gemeente en zorgpartijen. (zie factsheet ZSM, Openbaar Ministerie)

²⁶ Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen

De verbinding tussen de zorgketen en de veiligheidsketen opnieuw gelegd

Een effectieve en duurzame aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt om een naadloze samenwerking tussen de zorg en de politie- en justitieketen. De afgelopen jaren zijn hiervoor de nodige samenwerkingsverbanden ontstaan. Met de veranderingen in het zorgstelsel zullen ook deze samenwerkingsverbanden opnieuw moeten worden ingericht. Zo vraagt de vorming van een Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond om een herijking van de werkprocessen met het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond, het Jeugdbeschermingsplein en de wijkteams in het sociale domein. We benutten die ontwikkeling om de samenwerking nog meer te verstevigen.

Het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond (VHRR)

Het VHRR is een samenwerkingsverband van partners uit de bestuurlijke, straf, civiele en zorgketen. Onder één dak wordt samengewerkt aan een persoonsgerichte aanpak van overlastgevende personen en of verdachten van strafbare feiten. Ook alle plegers van huiselijk geweld die strafrechtelijk worden vervolgd, worden in het Veiligheidshuis behandeld. Het Veiligheidshuis grijpt in op de persoonlijke omstandigheden van cliënten om recidive te voorkomen. De kern van deze aanpak is een combinatie van straf en zorg. Om de verbinding met het VHRR te versterken staat het volgende op stapel:

1. In de loop van 2015 wordt Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond als netwerkpartner onderdeel van het VHRR. Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond zal medio 2015 de procesregie op de doelgroepaanpak huiselijk geweld op zich nemen.
2. Met de integratie van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond in het VHRR wordt de aanpak verbreed met kindermishandeling die tot strafrechtelijke vervolging leidt.
3. We werken samen met het VHRR om de onderwerpen huiselijk geweld en kindermishandeling, die als vaste onderdelen in de deskundigheidsbevordering van het VHRR zijn opgenomen verder te versterken.

Het Jeugdbeschermingsplein

Het JB-plein is een multidisciplinair overleg waar complexe casuïstiek wordt behandeld en in een drang- of dwangkader wordt opgepakt. Belangrijk doel is het voorkomen van gedwongen civielrechtelijke maatregelen door gezinnen de juiste hulp te bieden. Gezinnen worden intensief begeleid, waarbij strakke afspraken worden gemaakt. Bij het niet nakomen van afspraken volgt alsnog een civielrechtelijk onderzoek wat werkt als stok achter de deur. We gaan het functioneren van het JB-plein versterken.

1. We zorgen ervoor dat, in het kader van optimaal gebruik van alle instrumenten, Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond in geval van kindermishandeling de schakel is tussen vrijwillige hulp en drang/dwang. Goed gebruik van de meldcode zorgt voor hoogwaardige meldingen.
2. We gaan het kennis- en expertiseniveau over huiselijk geweld en kindermishandeling bij de deelnemende partijen verhogen en onderhouden.

3.3 Aandacht voor de rol van de pleger

De recidive onder plegers is hoog, ruim een derde pleegt binnen 2 jaar opnieuw een geweldsdelict. Willen we meer huiselijk geweld en kindermishandelingszaken in de thuisomgeving kunnen aanpakken, dan is een effectieve daderaanpak waarin de dader verdwijnt of hulpverlening accepteert, een absolute noodzaak. Dit kan in een vrijwillig kader, maar vaak is dwang en drang nodig. De behoefte aan of motivatie voor hulp is bij plegers gering²⁷. Plegers die wel hulp accepteren haken vaak tijdens het hulpverleningstraject af. We zetten daarom stevig in op het terugdringen van recidive. Door plegers de juiste behandeling te bieden, maar ook door drang- en dwangmaatregelen veel sneller en slimmer te gaan benutten. We werken in deze ambitie samen met politie, het OM, de reclassering en de GGZ.

27 Daderonderzoek huiselijk geweld (WODC 2011)

Betere screening en toeleiding

Een deel van de plegers kampt met psychiatrische problemen zoals verslaving en persoonlijkheidsstoornissen. Als deze problematiek onvoldoende wordt opgemerkt en behandeld is de kans op recidive hoog. We gaan daarom direct na melding beter screenen op de aanwezigheid van psychiatrie en verslaving en plegers naar passende zorg toeleiden. Dit doen we waar nodig met drang en dwang.

Toegang tot hulp verbeteren

Onmacht en weinig handelingsalternatieven liggen bij een deel van de plegers ten grondslag aan het plegen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een deel van hen heeft hierin een duidelijke hulpvraag maar komt door onmacht en schaamte niet tot het zoeken van hulp. Samen met aanbieders gaan we bekijken op welke wijze internet en e-health kunnen worden benut om deze groep toch te bereiken en te motiveren tot verdere behandeling.

Effectiviteit versterken

De GGZ heeft de afgelopen jaren veel methoden ontwikkeld voor de behandeling van plegers. Het gaat hierbij om zowel groeps- als individuele behandelingen. Samen met de GGZ gaan we de effectiviteit van deze interventies verbeteren. Ook werken we aan gecombineerde interventies waarbij zowel de verslaving als de agressieproblematiek wordt aangepakt.

3.4 Inzet in het sociale domein

De 42 integrale wijkteams in Rotterdam leveren een belangrijke bijdrage om geweld duurzaam te stoppen. De wijkteams geven vorm aan een systeemgerichte aanpak, bieden hulp dichtbij gericht op het versterken van de eigen kracht en zijn goed in staat om het sociale netwerk bij de oplossing te betrekken. Het oppakken van complexe casuïstiek met een hoog veiligheidsrisico ligt minder voor de hand. Hiervoor hebben wijkteams te weinig specialistische kennis en onvoldoende toegang tot interventies in het gedwongen kader. Verder zijn organisaties in de tweede lijn beter op deze problematiek toegerust, zoals de GGZ en opvangvoorzieningen. Om wijkteams in staat te stellen om casuïstiek huiselijk geweld en kindermishandeling verantwoord op te pakken zijn bij de inrichting de nodige stappen gezet. We gaan dit in de komende periode verder borgen.

1. Met de inrichting van een team van HG-deskundigen dragen we zorg voor voldoende specialistische ondersteuning vanuit Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond. Daarmee worden meerdere wijkteams bediend. Zij kunnen direct bij casuïstiek betrokken worden.
2. We stellen een scholingsplan op voor alle wijkteammedewerkers. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn prioriteiten in het bredere opleidingsprogramma.
3. We onderzoeken de mogelijkheden om de wijze van registreren door wijkteams beter te laten aansluiten aan de systeemgerichte werkwijze. Zo werken de wijkteams momenteel met het persoonsgerichte registratiesysteem Mens Centraal. Dit systeem heeft als nadeel dat alleen op persoon en niet op het hele gezin kan worden geregistreerd.
4. We zorgen voor de aansluiting met partijen in de justitiële keten en doen dit via de route Veiligheidshuis RR, de gemeentelijke interventiespecialisten en Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond.

4. Aandacht voor specifieke groepen en specifieke problemen

Met de acties en maatregelen die in de vorige hoofdstukken zijn beschreven zetten we een basisinfrastructuur neer, waarmee de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling integraal kan worden opgepakt en de zorg- en justitieketen goed verbonden zijn. Maar voor een aantal specifieke problemen van specifieke doelgroepen is meer nodig. Het programma Veilig Thuis omvat daarom een aantal deelprojecten die zich richten op bijzondere doelgroepen en bijzondere fenomenen die, om uiteenlopende redenen, extra aandacht vragen. In dit hoofdstuk gaan we op de hoofdlijnen in en beschrijven we de voornaamste acties. Voor een aantal onderdelen zullen deelplannen worden uitgerold.

4.1 Kindermishandeling

Rotterdam kent al lang een intensieve aanpak voor kindermishandeling. Programma's zoals Ieder Kind Wint en Klaar voor een Kind besteedden in de afgelopen jaren veel aandacht aan het onderwerp. Ook in Veilig Thuis 2011-2014 had kindermishandeling een plek en werd een aanzet gegeven tot een meer integrale aanpak. In dit programma wordt, met de vorming van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en de integrale wijkteams, deze integratie geborgd. In aanvulling daarop is voor een aantal specifieke problemen aandacht nodig:

1. *Het jonge Kind*

Zwangerschap en de geboorte van een kind zijn ingrijpende gebeurtenissen in het leven van ouders. Tijdens deze periode is goede begeleiding en voorlichting van (kwetsbare) moeders dan ook belangrijk om kindermishandeling te voorkomen. Wij zullen aansluiten bij de actielijn Stevige Start van het beleidskader jeugd om te zorgen voor betere signalering van zorgelijke situaties tijdens de periode van geboortezorg, meer laagdrempelige begeleiding bij lichte hulpvragen en een snelle inzet van het wijkteam indien nodig.

2. *Shaken Baby Syndroom*

Shaken Baby Syndroom (SBS) is een vorm van kindermishandeling waarbij het jonge kind (meestal jonger dan 1 jaar) heftig wordt geschud. In Nederland komen jaarlijks 25 – 40 kinderen op de SEH met bloedingen in de schedel, waarschijnlijk als gevolg van schudden. Van de Nederlandse ouders geeft 10% aan hun baby in de eerste maanden te hebben gesmoord, geslagen of geschud in reactie op huilen (Reijneveld 2004). Een Amerikaanse studie laat een enorme daling van 47% zien van SBS door een primair preventieve aanpak (Dias 2005). Deze bestaat uit voorlichting aan ouders van pasgeborenen. In Rotterdam wordt deze voorlichting gegeven. Het is echter onduidelijk of de informatie alle ouders bereikt. We gaan er samen met het CJG en kraamzorg voor zorgen dat alle ouders voorlichting krijgen over SBS. We zullen hierbij aansluiten bij het integraal jeugdbeleid (krachtige wijken).

3. *Kinderrechten*

In november 2014 is tijdens de landelijke actieweek Kinderen Veilig in het basisonderwijs aandacht besteed aan voorlichting aan kinderen over kinderrechten, kindermishandeling en veilig opgroeien. De activiteiten worden geëvalueerd en het najaar van 2015 zal de actie worden herhaald. Dan zal ook het voortgezet onderwijs worden betrokken. Gedurende de looptijd van het programma zal de actieweek elk jaar zal worden herhaald.

4. Emotionele verwaarlozing

Kindermishandeling kan ernstige en langdurige effecten hebben. Zo is bekend dat emotionele verwaarlozing een belangrijke voorspeller is voor het ontwikkelen van angst en depressie op latere leeftijd, sterker nog dan bijvoorbeeld fysieke mishandeling²⁸. Deze vorm van kindermishandeling wordt echter het minst snel gesignaleerd en de ernst ervan wordt vaak onderschat. De komende vier jaar zal dan ook extra worden ingezet op kennisverbreding van affectieve verwaarlozing. Dat zal o.a. gebeuren door hier in de training Signaleren wat nu? extra aandacht aan te besteden, (digitale) informatie te verspreiden, tijdens bijeenkomsten van aandachtsfunctionarissen informatie te delen en workshops te geven.

5. Vechtscheidingen

Een steeds vaker voorkomend fenomeen zijn vechtscheidingen. Ongeveer 10% van alle echtscheidingen eindigt in een vechtscheiding. Bij vechtscheidingen worden kinderen belast met chronische conflicten tussen ouders. Ook dat is een vorm van kindermishandeling. Snelle hulp bij problematische scheidingen kan escalatie voorkomen. Daarom gaan we de samenwerking tussen gemeente, jeugdhulpinstellingen, de Raad voor de Kinderbescherming en de Rechtbank versterken. Daarbij zal worden ingezet op betere werkprocessen in de samenwerking, kennisoverdracht en inkoop van hulpverlening die goed aansluit op de vraag. Behalve gespecialiseerde hulp voor ingewikkelde en zware gevallen zal ook basishulp vanuit het wijkteam ingezet worden om vechtscheidingen te voorkomen of op te lossen. De Rechtbank, maar ook de Raad voor de Kinderbescherming hebben bij een echtscheiding een adviserende rol. In 2015 wordt samen met de betrokken partijen een plan van aanpak opgesteld. Daarnaast organiseert Rotterdam een landelijke expertmeeting op het onderwerp.

Als mediation op tijd wordt ingezet kan het helpen een vechtscheiding te voorkomen. Verplichte mediation wordt echter vooralsnog door de wetgever afgewezen. Wij blijven lobbyen voor die mogelijkheid. Maar in de tussentijd zetten we in op “standaard mediation bij scheidingen”, binnen de mogelijkheden die er zijn. Belemmeringen op dit terrein worden onderzocht en zoveel mogelijk weggenomen.

4.2 Schadelijke traditionele praktijken

‘Schadelijke traditionele praktijken’ is een internationaal gebruikt begrip voor geweld, verminking en onderdrukking die voortkomen uit orthodoxe of conservatieve tradities en opvattingen over seksualiteit en man-vrouwrollen²⁹. Onder schadelijk traditionele praktijken vallen eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap, vrouwelijke genitale verminking en gedwongen isolement (verborgen vrouwen).

Deze praktijken beperken mensen in hun fundamentele rechten en vrijheden tot zelfbeschikking en zijn daarmee ook een schending van universele mensenrechten. De wetgever heeft om die reden diverse straf- en civielrechtelijke maatregelen genomen om deze vormen krachtig te bestrijden. Zo zijn huwelijksdwang en vrouwenbesnijdenis strafbaar en biedt het civiel recht de mogelijkheid om in het buitenland informeel gesloten huwelijken te ontbinden.

²⁸ Hovens et al., 2009; Spinhoven et al., 2010; Van Harmelen et al., 2010

²⁹ Bron: Ministerie VWS

Veel Rotterdammers hebben een niet westerse culturele en/of etnische achtergrond. Dat maakt dat we in Rotterdam vaker dan gemiddeld worden geconfronteerd met traditionele praktijken. Het voorkomen en bestrijding van schadelijk traditionele praktijken vraagt om specifieke deskundigheid en maatregelen. Daarom kent Rotterdam een aparte aanpak die inzet op preventie, hulp, opvang en ondersteuning. We gaan deze aanpak verder versterken door sterker in te zetten op voorkomen en melden, door het bundelen van kennis en expertise en door het straf- en civielrecht beter te benutten. Daarnaast zorgen we met de vorming van een laagdrempelig Centrum voor Huiselijk Geweld voor een toegankelijke instroom voor hulp, veiligheid en opvang (zie paragraaf 3.7). Door het inrichten van een klankbordgroep ontvangen we input van ex-slachtoffers, sleutelfiguren en materiedeskundigen. We trekken in deze aanpak samen op met de inzet vanuit het beleidskader integratie en emancipatie. Dit doen we ondermeer door het organiseren van dialoog-bijeenkomsten.

Voorkomen en melden

Naast het oppakken van casuïstiek zetten we meer in op het voorkomen en vroegtijdig signaleren van deze praktijken. Samen met de kenniscentra voor diversiteit en emancipatie en het beleidskader integratie en emancipatie gaan we voorlichtingen, wijkbijeenkomsten en debatten organiseren. We richten ons hierbij op diverse gemeenschappen in de stad om de onderwerpen bespreekbaar te maken, het taboe te doorbreken en een opening te bieden voor hulp en ondersteuning.

Daarnaast bieden we trainingen en voorlichting voor professionals die zijn gericht op het vroegtijdig herkennen en het op een juiste manier oppakken van signalen. Docenten, huisartsen, hulpverleners en juridisch medewerkers ontvangen middels e-learning voorlichting. Op het ROC verzorgen we een lespakket huwelijksdwang en we gaan de campagne YourRight2choose in aangepaste vorm breder in het onderwijs uitrollen. De flyeractie ter voorkoming van achterlating en huwelijksdwang wordt de komende jaren weer actief in het onderwijs ingezet. We gaan vrouwen uit deze gemeenschappen beter informeren over hun rechten en de mogelijkheden tot hulp en het bieden van veiligheid.

Slagkrachtige aanpak

De omvang van eengerelateerd geweld is gering in vergelijking met het totaal aantal meldingen huiselijk geweld. In 2013 registreerde het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld 54 zaken. Het werkelijke aantal ligt waarschijnlijk hoger omdat eezaken niet altijd in zicht komen. Eengerelateerd geweld en huwelijksdwang vragen zeer specifieke deskundigheid. Daarom kent Rotterdam een aparte ketenaanpak, waarvan het Expertteam Eengerelateerd Geweld en Huwelijksdwang de belangrijkste schakel is. Dit team bestaat uit medewerkers van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond, politie, het Openbaar Ministerie, de opvang en materiedeskundigen. Het team pakt meldingen op en coördineert de verdere hulpverlening. We gaan het expertteam onderbrengen in het nieuw te vormen Centrum voor Huiselijk Geweld, waardoor nog sneller en beter met ketenpartners kan worden samengewerkt. Daarmee willen we de slagkracht richting daders verder vergroten en de slachtoffers snel een veilige plek bieden. De rijksoverheid heeft voor de bestrijding van huwelijksdwang en vrouwenbesnijdenis de strafrechtelijke maatregelen verder verruimd. Daarnaast zijn er specifieke civielrechtelijke maatregelen die lokaal om nadere uitwerking vragen. Samen met politie en het Openbaar Ministerie gaan we in 2015 deze maatregelen verder concretiseren en opnemen in de uitvoering. De landelijke aanwijzing van politie en OM inzake Huiselijk geweld en Eengerelateerd geweld wordt hierin meegenomen. Hierbij wordt ook bekeken of het bestaande kennis- en kundeniveau van politiepersoneel op dit onderwerp verdieping behoeft.

Specifiek voor de aanpak huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap gaan we de werkafspraken met burgerzaken, het juridisch loket, leerplicht en het onderwijs actualiseren.

Verborgen vrouwen

Met de Rotterdamse Pilot 'InZicht, opgesloten verborgen vrouwen in Delfshaven' ontstond lokaal en landelijk meer aandacht voor deze problematiek. Het gaat om vrouwen die onder druk van hun partner of familieleden onvrijwillig in een sociaal isolement leven en hierdoor ernstig in hun vrijheid worden beperkt. Daarom is het een onderdeel van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. De pilot 'InZicht' bracht in Delfshaven 60 vrouwen in beeld, die inmiddels hulpverlening ontvangen. De belangrijkste inzet ligt op preventie door middel van voorlichting en advies aan het lokale vrouwenennetwerk; inzet van getrainde sleutelpersonen met het professionele veld en deskundigheidsbevordering van de professionals in de wijken. De uitvoering ligt bij samenwerkende organisaties van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en het Kenniscentrum Emancipatie Dona Daria en krijgt vorm in nauwe samenwerking met gebieds- en wijkwerkers. In oktober 2014 is gestart met de aanpak in Feijenoord. In 2015 wordt door middel van een evaluatie bekeken of we de uitrol kunnen versnellen. Daarnaast toetsen we of het juiste kennisniveau aanwezig is en in hoeverre de aanpak ook door andere partijen kan worden uitgevoerd. De verbinding met de wijkteams wordt in 2015 verder uitgewerkt als opmaat naar de stedelijke uitrol.

Aanpak Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijke genitale verminking (VGV) of meisjesbesnijdenis is een ernstige vorm van kindermishandeling. Het betreft een ingreep aan de uitwendige vrouwelijke geslachtsorganen zonder medische noodzaak en levert vaak ernstige medische en psychische klachten op. In Nederland wonen circa 28.000 vrouwen die een besnijdenis hebben ondergaan. Per jaar worden er in Nederland naar schatting 40 tot 50 meisjes in de leeftijd van 4 tot 12 besneden. Het verschijnsel komt vooral voor in Afrikaanse en Aziatische risicolanden. VGV is in Nederland strafbaar.

In Rotterdam kennen we al sinds 2007 een specifieke aanpak³⁰. Sindsdien werken diverse beroepsgroepen zoals verloskundigen, artsen en JGZ verpleegkundigen met een screeningsinstrument en handelingsprotocol VGV. Inmiddels ligt de uitvoering bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het CJG geeft vanuit het project VGV voorlichtingen en trainingen aan diverse beroepsgroepen. Doel hierbij is het herkennen en kunnen handelen bij signalen van VGV. Verder worden burgers bereikt die afkomstig zijn uit risicolanden. Hierbij wordt vooral ingezet op het bespreekbaar maken van het onderwerp en het geven van voorlichting, o.a. over de strafbaarheid van VGV. Tegen de achtergrond van ontwikkelingen in het zorgstelsel evalueren we het gebruik van screeningsinstrumenten en protocollen VGV bij beroepsgroepen en vindt waar nodig actualisering plaats. Informatie en voorlichting VGV wordt meegenomen in het bredere trainings- en voorlichtingsaanbod van het programma Veilig Thuis.

4.3 Ouderenmishandeling en financiële uitbuiting

Ouderen zijn door de mate van afhankelijkheid en een verminderde fysieke en mentale weerbaarheid extra kwetsbaar voor huiselijk geweld. We geven daarom extra aandacht aan de aanpak van ouderenmishandeling. Elementen die bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van ouderenmishandeling zijn in de andere programma's onder de nieuwe WMO al goed verankerd. Met name de programma's Voor Mekaar (bestrijding eenzaamheid) en Langer Thuis, met ruime aandacht voor de ondersteuning van mantelzorgers en het daarmee voorkomen van ontspoorde zorg, leveren een belangrijke bijdrage aan het voorkomen en signaleren van ouderenmishandeling. In aanvulling daarop worden in het kader van Veilig Thuis de volgende acties ingezet.

30 B&A-Rapport Vrouwelijke Genitale Verminking.

Team ouderenmishandeling

Rotterdam kent een aanpak specifiek gericht op ouderenmishandeling. De aanpak zet in op alle onderdelen van de keten, van voorkomen, signaleren en stoppen tot aan herstel en nazorg. Hierbij wordt met diverse partijen samengewerkt. Het multidisciplinaire team ouderenmishandeling in Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond bestaat uit onder meer politie, de GGZ, ouderenzorg en medewerkers van Veilig Thuis. Het team pakt meldingen op en zet in op het stoppen en oplossen van casuïstiek. Voor de verdere uitvoering zijn de wijkteams aan zet. Het team levert hen daarvoor de specialistische kennis.

Voorkomen van financiële uitbuiting

Het voorkomen van financiële uitbuiting van ouderen is één van de speerpunten in de aanpak. Vanuit het landelijk actieplan 'Ouderen in veilige handen' is samen met 7 centrumgemeenten en het ministerie van VWS in 2014, in pilotvorm gewerkt aan het ontwikkelen van een effectieve aanpak. Het doel was tweeledig;

1. gemeenten een handreiking bieden voor preventie en aanpak van financiële uitbuiting en
2. onderzoeken hoe gemeenten de verbinding kunnen leggen tussen de aanpak financiële uitbuiting en andere beleidsterreinen, zoals het tegengaan van eenzaamheid.

In deze pilots participeren diverse partijen waarbij de samenwerking met het notaris- en bankwezen een bijzondere is. Dit heeft de volgende resultaten opgeleverd:

- Voor het preventief voorkomen van financiële uitbuiting is het bereiken van de doelgroep 'babyboomers' (geboren tussen 1945 en 1955) belangrijk. De babyboomers hebben vooral behoefte aan praktische informatie over maatregelen die zij kunnen nemen om financiële uitbuiting in de toekomst te voorkomen.
- Voor het informeren van met name kwetsbare ouderen zijn vrijwilligers getraind. Dit project, Goed geregeld, is door Stichting Humanitas uitgevoerd. Vanuit dit project is een checklist Financiële uitbuiting en een handreiking voor vrijwilligers (handboek Goed Geregeld) ontwikkeld.
- Het effectief voorkomen en bestrijden van financiële uitbuiting staat of valt met een goed werkend casuïstiek-netwerk. Aanbevelingen hiertoe zijn beschreven in een rapport van de Universiteit voor Humanistiek³¹.
- Sociaal isolement is een risicofactor voor financiële uitbuiting. In Rotterdam wordt al jaren ingezet op het bestrijden van sociaal isolement. Het project Even Buurten is hier een voorbeeld van. De spillen van Even Buurten hebben een belangrijke functie gehad in het signaleren van ouderenmishandeling en financiële uitbuiting.
- De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) ontwikkelde een levenstestament voor ouderen en een folder 'Wie geeft het vertrouwen?'
- De Rabobank ontwikkelde specifiek op dit thema een handzame folder 'Samen Bankieren' en heeft in Rotterdam 3 senioradviseurs aangesteld.

De resultaten, producten en bevindingen van de pilot, worden vanaf 2015 in de reguliere aanpak geïmplementeerd. Zo zullen we in het informatiemagazine voor 65+-ers, dat vanuit het Actieprogramma Voor Mekaar wordt ontwikkeld, aandacht aan financiële uitbuiting besteden, wordt de werkwijze van Effe Buurten en de aanbevelingen over het casuïstieknetwerk in alle wijkteams ingebed. Daarnaast worden de in de pilots ontwikkelde instrumenten breed beschikbaar gemaakt en het gebruik daarvan opgenomen in het trainingsaanbod voor de wijkteams en de professionals in het veld.

³¹ Voorkomen van financiële uitbuiting bij ouderen. Deelproject 3.1 Effectieve netwerkvorming rond casuïstiek (Universiteit voor Humanistiek Utrecht – 2014).

5. Monitoring

Meten is weten. Veel indicatoren in het programma bepalen of acties in het programma het beoogde effect hebben bereikt. Daarbij is het van belang om tijdig te kunnen sturen als acties nauwelijks tot geen gewenst resultaat boeken of tot -niet bedoelde- bij-effecten leiden.

Voor de monitoring op het programma maken we met name gebruik van de registratiesystemen van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en de wijkteams. Samen met centrumgemeente Spijkenisse³² gebruiken we het monitoringsinstrument dat momenteel door het Trimbos Instituut wordt ontwikkeld. Het instrument BISDOM wordt benut voor het meten van resultaten in de wijkteams. Omdat de monitoring zich voor een belangrijk deel richt op het meten op casuïstiek moeten meerdere informatiebronnen worden benut. Met name de registratie van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond is hierin de belangrijkste bron.

Overzicht indicatoren en monitor

	Indicator	Bron	Update/Rapportage
1	Eerder en beter in beeld (duur van geweld bij eerste aanvang)	Registratie Veilig Thuis RR / wijkteam	Q4/per jaar
2	Duurzaam oplossen (toename gezinnen in stabiele en veilige situatie)	Monitor Veilig Thuis / wijkteam	Q4/per jaar
3	Toepassen meldcode	Meldcode monitor	Jaarlijks
4	Behandeling plegers	PGA Veiligheidshuis RR/Veilig Thuis RR	Jaarlijks

Voor het monitoren op indicatoren in het programma worden de volgende acties ingezet:

	Actie	Resultaat
1	Verkenning op monitoring d.m.v. bestaande systemen. Ontwikkelen indicatoren voor meting op targets.	In 2015 volgt een nulmeting op cliënt- en systeem gerelateerde indicatoren. In de opeenvolgende periode vindt jaarlijks een meting plaats. Kwantitatieve gegevens worden jaarlijks in de jaarverslagen Veilig Thuis gepresenteerd.
2	Realiseren van het ontsluiten van onderzoeks-informatie uit de cliëntregistratiesystemen (WIJS, PGA, EVITA etc). Binnen het ketentraject HG/KM	In 2015 volgt een nulmeting op de implementatie en het toepassen van de meldcode bij WMO gefinancierde organisaties. Cijfers worden jaarlijks gepresenteerd in het jaarverslag Veilig Thuis.
3	Monitoring op het toepassen van de meldcode en de stavaza implementatie meldcode in organisaties. Dit d.m.v. het ontsluiten van informatie uit de WMO gefinancierde organisaties en advies- en ondersteuningsinformatie uit WIJS (Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond)	

³² Spijkenisse zal op 1 januari 2015 fuseren met Bernisse. De nieuw ontstane gemeente krijgt de naam Nissewaard.

6. Programmabegroting

De begroting Veilig Thuis bestaat voor een belangrijk deel uit uitvoeringskosten voor de opvang, het advies- en meldpunt Veilig Thuis en de inzet op de huisverboden. De overige middelen zijn inzetbaar voor de uitvoering van maatregelen in dit programma. De begroting van het programma Veilig Thuis wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2015 is de programmabegroting als volgt:

Programmabegroting 2015			
Inkomsten		Uitgaven	
Bijdrage Rijk ³³	8,4	Personeelslasten ³⁴	2,6
Bijdrage gemeente	2,6	Vrouwenopvang	5,2
		Crisisdienstverlening	0,4
		Huisverboden	0,7
		Deskundigheidsbevordering	0,15
		Ouderenmishandeling	0,1
		Centrum Seksueel Geweld	0,15
		Opvang Mensenhandel/loverboys	0,4
		Subsidies voor interventies en projecten	1,2
		Overige kosten (ASHG, Veiligheidshuis/onderzoek)	0,1
Totaal	11		11

Bedragen x € 1 miljoen

33 Rijksdecentralisatie-uitkering vrouwenopvang centrumgemeente Rotterdam

34 Personele inzet betreft zowel uitvoerende als beleidsmatige formatie

7. Bijlage: programmamonitor

7.1 Actielijn 1

EERDER EN BETER IN BEELD

Doel: huiselijk geweld en kindermishandeling komt eerder en beter in beeld. Hierdoor wordt de duur van geweld verder verkort wat bijdraagt aan het duurzaam oplossen van geweld.

	Deelresultaat	Indicator
1	Stimuleren toepassing meldcode en handhaving	2015: ontwikkelen monitor en organisaties hierop voorbereiden (toetsingscriteria) 2016: opleveren 1 ^e monitor toepassing meldcode 2016-2018 handhaving toepassing meldcode 2017: aanvullende criteria opgenomen in WMO-kwaliteitskader. 2018: opleveren 2 ^e monitor toepassing meldcode.
2	De toegang Veilig Thuis Rotterdam-Rijnmond bekend bij burgers en professionals	2015: start regionale campagne Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond 2016: evaluatie campagne en waar nodig bijsturen.
3	Kwaliteit in het signaleren, oppakken en melden	2016: opleveren geactualiseerde Toolkit Meldcode 2016: trainingsaanbod aan professionals en aandachtfunctionarissen voldoet aan de laatste eisen en is geactualiseerd. 2017: aanpak HG/KM en meldcode is onderdeel van het curriculum in Rotterdamse MBO en HBO beroepsopleidingen ³⁵ 2015-2018: Jaarlijks ontvangen minimaal 150 professionals een training/voorlichting Meldcode 2018: minimaal 200 organisaties in Rotterdam dragen het predicaat Meldcode-proof en voldoen daarmee aan alle kwaliteitseisen.
4	Rotterdamse vrijwilligers werken met de Meldcode	2015-2018 werven en trainen van jaarlijks minimaal 30 Rotterdamse contactpersonen voor vrijwilligers.
5	Huisartsen en andere zorgprofessionals in de (G)GZ passen de meldcode in de werkpraktijk toe, informatie wordt actief maar zorgvuldig gedeeld.	2015: implementatie procesafspraken in het delen van informatie 2017: dekkend netwerk van aandachtfunctionarissen in de 1 ^e lijnsgezondheidszorg. 2015-2018: gezamenlijke implementatie van kennis en kunde in de (G)GZ.

³⁵ Beroepsopleidingen voor zorg, onderwijs enagogisch werk

6	Het tuchtrecht draagt als instrument bij aan het actief en zorgvuldig signaleren en handelen inzake HG/ KM bij zorgprofessionals met een beroepsgeheim.	2016: opleveren onderzoek tuchtrechtelijke uitspraken inzake het niet handelen en melden 2017: Initiëren van proefproces en komen tot jurisprudentie 2018: communiceren van nieuwe norm en aanzet tot actief benutten tuchtrecht bij niet handelen.
7	Bedrijven maken werk van het signaleren, oppakken en melden van huiselijk geweld	2016: opleveren Toolkit Huiselijk Geweld en bedrijfsleven 2016-2018 jaarlijks ontvangen minimaal 60 medewerkers P&O, Arbo en bedrijfsmaatschappelijk werkers een training Huiselijk Geweld en bedrijfsleven. 2018: In Rotterdam zijn minimaal 10 bedrijven actief als ambassadeur Huiselijk Geweld en bedrijfsleven.
8	Betere ondersteuning en handhaving Meldcode en SISA voor organisaties	2016: vorming SMASH-team voor activering, stimulering en handhaving Meldcode en SISA.
9	Brede zorgsignalering van 0 tot 100	2015: verkenning mogelijkheden tot het digitaal verkrijgen, verwerken en oppakken van zorgsignalen van volwassenen 2015: bezien of bestaande informatiestructuren hiervoor kunnen worden benut 2016: uitvoeren pilot en creëren testomgeving 2017: evaluatie en verdere uitrol
10	Zorgmeldingen van politie worden hoogwaardig opgeleverd en snel en actief opgepakt	2016: uitbreiding politie-zorgformulieren naar volwassenen en huiselijk geweld. 2016: implementatie snellere duiding en opvolging door Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond.
11	Medische zorg toegankelijk en forensisch onderzoek en kennis huiselijk geweld en kindermishandeling voor professionals beschikbaar	2016-2017: vorming medisch-forensisch polikliniek huiselijk geweld en kindermishandeling in Rotterdam.
12	Hulpverlening, juridische hulp en bescherming voor slachtoffers van huiselijk geweld onder 1 dak.	2015-2016: verkenning naar de mogelijkheden voor de inrichting van één centrum voor huiselijk geweld 2017: vorming Rotterdams Centrum voor huiselijk geweld.

7.2 Actielijn 2

DUURZAAM OPLOSSEN

Doel: huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gestopt en we werken aan samen met betrokkenen aan een duurzaam veilig thuis.

	Deelresultaat	Indicator
1	Kinderen staan centraal	<p>2015: Inrichten trauma-screening kinderen bij Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en de wijkteams.</p> <p>2016: alle kinderen die getuige zijn (geweest) van huiselijk geweld worden gescreend op trauma en ontvangen hierop een passend aanbod.</p> <p>2016: Uitvoeren lichamelijk onderzoek van kinderen door het CJG op indicatie van Veilig Thuis of de wijkteams.</p> <p>2016: Evaluatie programma Veerkracht (opvang) en verdere uitrol in opvangvoorzieningen</p> <p>2018: opleveren G4 onderzoek naar intergenerationale overdracht van huiselijk geweld.</p>
2	De veiligheid staat in de hele keten voorop	<p>2015: verspreiden risicotaxatie instrumenten en instructie in de hele keten van zorg en ondersteuning.</p> <p>2015: aandacht voor eigen regie op veiligheid is opgenomen in het trainingsaanbod</p>
3	Eén gezamenlijke gereedschapskist	<p>2015: start implementatiewerkgroep één gezamenlijke gereedschapskist</p> <p>2016: opleveren onderzoek inzet en samenhang één gezamenlijke gereedschapskist.</p> <p>2016: onderzoek vaker inzetten BOPZ</p> <p>2016: onderzoek recidive strafrechtelijk vervolgte plegers HG</p> <p>2015-2017: uitrol geplande screening huisverbod bij kindermishandeling gebied centrumgemeente Rotterdam</p> <p>2017: opleveren procedure geplande screening THV bij andere vormen van HG</p>

4	Duurzaam veilig thuis contract	<p>2016: opleveren en implementatie methodiek Signs of Safety bij huiselijk geweld</p> <p>2018: 200 gezinnen hebben een Veilig Thuis contract getekend.</p>
5	Professionals in de keten zijn toegerust met specialistische kennis HG/KM	<p>2015: scholingsplan wijkteams gereed</p> <p>2015: specialistische kennis HG/KM is in de trainingen opgenomen, er vindt continu actualisatie plaats.</p> <p>2016: alle 800 wijkteammedewerkers zijn getraind op KM/HG.</p>
6	Positie van slachtoffers is versterkt	<p>2015: Opleveren landelijk onderzoek ambulantisering in de opvang</p> <p>2016: Alle opvangvoorzieningen voldoen aan de landelijke kwaliteitseisen voor vrouwenopvang</p> <p>2016: Nadere eisen zijn opgenomen in het kwaliteitskader WMO.</p> <p>2016: Opleveren en uitvoeren van Plan van Aanpak versterken sociaal-economische zelfstandigheid slachtoffers huiselijk geweld.</p> <p>2016: implementatie werkwijze Ambulant Tenzij</p> <p>2015-2018: jaarlijks organiseren van een E-day voor en door vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld.</p>
7	Meer plegers in behandeling	<p>2015: organiseren van een expertmeeting voorkomen recidive plegers van HG/KM</p> <p>2015: opleveren verbeterprogramma effectiviteit plegeraanpak en implementeren van maatregelen</p> <p>2015: start lobby richting het rijk: wegnemen drempels vrijwillige instroom (geen eigen bijdrage/eigen risico)</p> <p>2016: verbeteren hulpvraagverheldering, systeemaanpak en screening plegers.</p> <p>2016: pilot e-health toegang tot hulp voor plegers</p> <p>2015-2018: jaarlijks organiseren van een conferentie plegeraanpak (delen kennis en informatie).</p>

7.3 Aanpak kindermishandeling

MAATREGELEN KINDERMISHANDELING

	Deelresultaat	Indicator
1	Extra aandacht voor het jonge kind	2015: actualiseren convenant Zwanger en Verslaafd 2016: opleveren protocol samenwerking geboortezorg, wijkteam en Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond 2016: Training Kindcheck aan GGZ, huisartsen en CJG 2015-2017: trainen van zorgprofessionals in de pre- en postnatale zorgketen
2	Voorkomen van het shaken baby syndroom (SBS)	2016-2018: in samenwerking met het CJG en kraamzorg voorlichten van ouders over de gevolgen van het SBS
3	Voorlichting aan kinderen	2015-2018: scholen besteden tijdens de week Kinderen Veilig aandacht aan kinderrechten, kindermishandeling en veilig opgroeien.
4	Voorkomen en bestrijden kindermishandeling bij echtscheidingen	2015: expertmeeting over Vechtscheidingen 2015: opleveren Plan van Aanpak voorkomen kindermishandeling bij echtscheiding 2015: signalen vechtscheiding opnemen in folder en signaleringskaart HG/KM 2016: organiseren van een conferentie voorkomen vechtscheiding 2016: belemmeringen voor standaard mediation in kaart brengen en komen tot maatregelen.

7.4 Aanpak ouderenmishandeling

MAATREGELEN OUDERENMISHANDELING

	Deelresultaat	Indicator
1	Financiële uitbuiting van ouderen voorkomen	2015: Resultaten en uitkomsten van de pilot voorkomen financiële uitbuiting worden in de reguliere aanpak geborgd. 2016: opleveren uitkomsten verkenning Levenstestament als instrument ter voorkomen van financiële uitbuiting.
2	Verbeteren signaleren, oppakken en melden ouderenmishandeling	2015-2018: professionals in de ouderenzorg, thuiszorg en welzijn worden extra getraind op signalen ouderenmishandeling. 2016: Samen met het programma Voor Mekaar inzetten op het vroegtijdig signaleren van ouderenmishandeling. 2016: Samen met het programma Langer Thuis ondersteuning bieden aan mantelzorgers ter voorkoming van ontspoorde zorg.
3	Team ouderenmishandeling	2015: Het team ouderenmishandeling wordt verder multidisciplinair verrijkt en ondergebracht bij Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond
4	De omvang van ouderenmishandeling in Rotterdam	2016: initiëren van onderzoek naar de prevalentie van ouderenmishandeling in Rotterdam

7.5 Aanpak Schadelijke Traditionele praktijken

MAATREGELEN TEGEN SCHADELIJKE TRADITIONELE PRAKTIJKEN

	Deelresultaat	Indicator
1	Effectiever beleid	2015: inrichten van een klankbordgroep voor kritische input op beleidsontwikkeling en uitrol. 2015: opleveren plan van aanpak Schadelijke Traditionele Praktijken
2	Betere hulp en strafrechtelijke inzet	2015: inrichten van een stedelijke Expertiseteam EG/HD/VV. 2015: samen met OM en politie evalueren van de landelijke aanwijzing HG en EG, waar nodig verbeteringen aanbrengen (scholing, instructie e.d.) 2016: opleveren plan van aanpak strafrechtelijke vervolging EG/HD/VGV
3	Taboe doorbreken en onderwerpen bespreekbaar maken	2015-2018 jaarlijks organiseren van minimaal 30 voorlichtingen, themabijeenkomsten of debatten over de onderwerpen aan burgers met een niet-westerse culturele en/of etnische achtergrond.
4	Versterken van de aanpak voorkomen en bestrijden huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap	2015: actualiseren van de werkafspraken met burgerzaken, leerplicht en het voortgezet onderwijs. 2015: het maken van samenwerkingsafspraken met het landelijk knooppunt huwelijksdwang, Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond en het expertteam EG/HD. 2015: flyeractie huwelijksdwang en achterlating in het onderwijs. 2015: voorlichting en instructie voor medewerkers burgerzaken, het juridisch loket en Veilig Thuis over de civiel- en strafrechtelijke mogelijkheden ter bestrijding van huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap 2016: Het in Rotterdam uitvoeren van een campagne op basis van (Your Right 2Choose en Trouwen tegen je wil) in het onderwijs en multimediaal. 2016: uitvoeren lespakket op de Rotterdamse ROC's 2016: Opleveren folder voor slachtoffers en professionals met informatie over de civiel- en strafrechtelijke mogelijkheden ter voorkomen en bestrijding van huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap. 2016: aanbieden van cursus huwelijksdwang aan relevantie doelgroepen via e-learning huwelijksdwang.

5	Rotterdamse aanpak verborgen vrouwen	<p>2015: evaluatie inzet Feijenoord (bevindingen verwerken in verdere uitrol).</p> <p>2015-2017: aanpak stapsgewijs uitrollen in de stad,</p> <p>2015: implementatie signalering en verwijstroute in wijkteams en relevante vindplaatsen</p> <p>2015: signalen VV worden opgenomen in bredere signaleringskaart Veilig Thuis.</p>
6	Versterken van aanpak VGV	<p>2015: gebruik screeningsinstrumenten en protocol VGV evalueren en waar nodig actualiseren bij het CJG en de medische sector.</p> <p>2015-2018 continuering inzet preventie en nazorg VGV door het CJG.</p>

8. Bijlage: uitgangspunten van beleid

Rotterdamse burgers (volwassenen, kinderen, ouderen en jongeren) hebben recht op een veilig thuis waarin zij zich gezond kunnen ontwikkelen en optimaal kunnen participeren in de samenleving. Veiligheid staat hierbij voorop. We besteden nadrukkelijk aandacht aan kinderen en ouderen want zij zijn immers het meest kwetsbaar voor huiselijk geweld.

Dit zijn de voornaamste uitgangspunten van het programma. Om de ambitie in het programma te bereiken hanteren we 9 uitgangspunten. Deze komen deels voort uit de G4-visie Een veilig thuis. Daarnaast zijn de aanbevelingen uit het G4 effectonderzoek in de uitgangspunten verwerkt.

De 9 uitgangspunten zijn:

1. *De veiligheid staat voorop*

Het werken aan een veilige toekomst is het speerpunt in dit programma. Het duurzaam borgen van veiligheid voor alle betrokkenen staat voorop en is primair een overheidsverantwoordelijkheid. Het gaat om het waarborgen van de veiligheid en ontwikkelkansen van burgers die hiertoe zelf niet in staat zijn. Om dit te bereiken wordt er gewerkt met een veiligheidsplan. Daarnaast dienen er voldoende beschermingsmaatregelen beschikbaar te zijn om de veiligheid in acute situaties te herstellen. Niet alleen bij aanvang van hulpverlening maar gedurende het gehele proces van hulpverlening dient de veiligheid te worden getoetst.

2. *De hulpverlening is systeemgericht, multidisciplinair en vanuit het principe één gezin-, één plan- en één regisseur*

Hulpverlening gericht op enkel het slachtoffer of de pleger heeft voor het duurzaam oplossen van geweld weinig effect en kan zelfs tot meer onveiligheid leiden. Het is daarom belangrijk dat de hulpverlening zich richt op het gehele systeem; het slachtoffer, de pleger en de kinderen. De hulpverlener maakt samen met betrokkenen het veiligheidsplan op, waarbij nadrukkelijk het systemisch aspect in wordt meegenomen. Met dit 'systemisch' aspect worden patronen bedoeld die zich binnen de context van het systeem afspelen en het geweld in stand houden. Dit vraagt bij hulpverleners om specifieke kennis en expertise. Gelet op de complexiteit van huiselijk geweld is een multidisciplinaire samenwerking nodig die vanuit een centrale regie wordt gecoördineerd. De aanpak moet daarom voldoende multidisciplinaire 'netwerktafels' benutten en verbindingen leggen.

3. *Inzet op de eigen kracht met het sociale netwerk*

Het duurzaam stoppen van geweld wordt beter bereikt wanneer betrokkenen zich hiertoe ook medeverantwoordelijk voelen. De nadruk ligt op het versterken van de eigen kracht. Het eigen sociale netwerk kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Hulpverleners bekijken daarom samen met betrokkenen wie zij in hun omgeving als ondersteunend ervaren en wiens betrokkenheid wenselijk is. Buren, familieleden, vrienden kunnen zo een rol spelen in het waarborgen van veiligheid. Hierdoor wordt het isolement waarin het huiselijk geweld zich afspeelt doorbroken en neemt de kans op een duurzaam herstel toe. Professionals 'dichtbij' dienen het sociale netwerk waar nodig met raad en daad te ondersteunen.

4. *Het hulpverleningsaanbod is gelaagd en planmatig en blijft zo lang als nodig betrokken*

De hulpverlening richt zich op meerdere factoren die het duurzaam herstel belemmeren dan wel bevorderen. Deze factoren spelen zich op meerdere leefgebieden af. Elk individu is anders, ieder gezin heeft zijn eigen geschiedenis en elke relatie kent haar eigen dynamiek. Dit vraagt om maatwerk dat rekening houdt met de draagkracht en draaglast van betrokkenen. Het heeft geen zin om een relatietherapie te starten wanneer financiële problemen of huisvesting nog de overhand hebben.

5. *Kinderen centraal*

De gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn groot voor de betrokken kinderen. Daarom staat in aanvang en in het verloop van de hulpverlening de veiligheid van kinderen voorop. Er is ruime aandacht voor de gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling voor de kinderen zelf en de hulp die kinderen nodig hebben om dit te verwerken.

6. *Veilig Thuis is dé voorziening voor advies en melding huiselijk geweld en kindermishandeling*

Het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond is een goed gepositioneerde en laagdrempelige voorziening met specialisten die beschikken over diepgaande kennis en expertise inzake alle vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis heeft een wettelijke basis, medewerkers hebben specifieke wettelijke bevoegdheden en taken die het mogelijk maken om te werken aan een duurzaam herstel van veiligheid. Veilig Thuis is de poort van de aanpak waar hoogwaardige taxatie, triage en diagnose plaatsvindt. Het meldpunt heeft een stevige verbinding met de regionale, stedelijke en lokale infrastructuur om geweld direct, adequaat en effectief te stoppen. Burgers en professionals ervaren Veilig Thuis als een betrouwbare, toegankelijke en coöperatieve organisatie.

7. *Aansluiten bij de wijkteams*

De wijkteams leveren een belangrijke bijdrage aan bij het duurzaam stoppen van geweld. De werkwijze staat dichtbij burgers, is integraal en zet in op het versterken van de eigen kracht en het benutten van het sociale netwerk. Burgers vinden in de wijkteams een laagdrempelige voorziening waar zij vermoedens van huiselijk geweld kunnen bespreken. Het borgen van specifieke kennis en kunde, een optimale specialistische ondersteuning en het hanteren van effectieve taxatie- en triage-instrumenten waarbij de veiligheid voorop staat zijn belangrijke voorwaarden om de aanpak deels in de wijkteams te laten indalen.

8. *Inzet op kennis en innovatie*

Het duurzaam oplossen van huiselijk geweld vraagt om specifieke kennis en vaardigheden. Er is veel in ontwikkeling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling die de effectiviteit versterken en nieuwe inzichten opleveren over oorzaken en achtergronden. Onder professionals is een sterke behoefte aan meer kennis en kunde in het signaleren, handelen en hulpverlening. Het continu op peil houden van de kwaliteit en inhoud van opleidingen en trainingen is dan ook belangrijk. Inhoud moet aansluiten bij de nieuwe wetenschappelijke bevindingen maar ook toepasbaar zijn op de hedendaagse werkpraktijk. Nieuwe initiatieven op het terrein van e-learning en e-health moeten actief in de aanpak worden beproefd.

9. *Meer eenheid in botsende rechtssystemen*

Ook in de rechtspraak moet veiligheid voorop staan. Uitspraken van rechters uit het civielrecht staan soms haaks op die van de strafrechter. Feiten van huiselijk geweld worden vaak nog onvoldoende in familiezaken meegenomen. Zo kan een ouder worden geconfronteerd met een verplichte omgangsregeling terwijl de strafrechter één van de ouders voor ernstig huiselijk geweld heeft berecht. De kinderrechtster kan in praktijk eenhoofdig gezag toewijzen aan een ouder die juist pleger is van huiselijk geweld. Het is daarom belangrijk dat rechters een bijdrage leveren aan het stoppen en voorkomen van huiselijk geweld en zich van alle relevante feiten op de hoogte stellen.

Colofon

Tekst: Team Huiselijk Geweld en
Kindermishandeling
Uitgave: cluster MO, directie Publieke
Gezondheid & Zorg (GGD
Rotterdam-Rijnmond)
Vormgeving: Robedrijf

Maart 2015

GGD Rotterdam-Rijnmond
Postbus 70032
3000 LP Rotterdam
www.ggdrotterdamrijnmond.nl